

Metropolitalna Komisja Katechetyczna
KOŚCIÓŁ GRECKOKATOLICKI W POLSCE

**PODSTAWA PROGRAMOWA
RELIGII GRECKOKATOLICKIEJ**

Przemyśl – Wrocław 2019

Podstawę programową opracował zespół:

ks. mitrat Jan Łajkosz
ks. dr Arkadiusz Trochanowski
ks. dr Rusłan Marciszak
ks. dr Jarosław Roman
ks. mgr. lic. Igor Hubacz
mgr lic. Iwona Marciszak
dkn mgr lic. Roman Kocurowski
ks. mgr Bogdan Kryk
ks. mgr Paweł Poczekajło
s. mgr Olena Danuta Mańkut SNPM
s. mgr Magdalena Maria Ożańska SNPM
s. mgr Daniela Helena Szumna SNPM
s. mgr Oksana Zofia Waszczur SNPM
mgr Mirosław Bachor

Recenzent:

ks. prof. dr hab. Jarosław Moskałyk

Dokument został zatwierdzony Dekretem z dnia 21.06.2019 (L.dz. 2019/337) przez Hierarchów Kościoła Greckokatolickiego w Polsce: ks. abpa Eugeniusza Popowicza, Metropolitę Przemysko-Warszawskiego i ks. bpa Włodzimierza Juszczaka, Ordynariusza Eparchii Wrocławsko-Gdańskiej.

Korekta:

mgr Anna Hańczaryk

Projekt okładki:

Iwona Paślawska-Kircio

ISBN 978-83-88417-97-9

Wydawca:

Metropolia Przemysko-Warszawska
ul. bł. bpa Jozafata Kocyłowskiego 4
37-700 Przemyśl
tel./fax +48 16 678 78 68
e-mail: kuria@przemyslgr.opoka.org.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
I. Podstawa programowa – wychowanie przedszkolne	7
II. Podstawa programowa – edukacja wczesnoszkolna I-III	14
III. Podstawa programowa – szkoła podstawowa klasy IV-VIII	28
IV. Podstawa programowa – szkoła ponadpodstawowa	42
V. Podstawa programowa – Katecheza osób z niepełnosprawnością intelektualną	57

WPROWADZENIE

Obowiązek głoszenia Ewangelii wynika z nakazu misyjnego zmartwychwstałego Jezusa: *Idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu* (Mk 16, 15; zob. Mt 28, 19-20). Podstawową misją Kościoła jest doprowadzenie ludzi do zbawienia poprzez głoszenie Słowa Bożego i sprawowanie sakramentów. Wśród rozmaitych form misji głoszenia słowa ważną i niezastąpioną funkcję spełnia katecheza. Jest ona istotnym momentem procesu ewangelizacji (DOK 47-49), a zarazem *podstawową działalnością ewangelizacyjną każdego Kościoła partykularnego*. (DOK 218).

Kościół Greckokatolicki jest Kościołem *sui iuris* (swego prawa) z własną historią, tradycją i duchowością. Dbą o przekaz wiary, życie liturgiczne i budowanie wspólnoty. Katecheza jest istotnym elementem w budowaniu eklezjalnej tożsamości grekokatolików. Jej nadrzędnym celem jest doprowadzenie katechizowanego do komunii z Jezusem Chrystusem. Katecheza jest procesem, który powinien trwać permanentnie. Podstawowym środowiskiem katechetycznym jest rodzina, parafia i szkoła. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (art. 53), Konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską (art. 12) oraz rozporządzenia ministerialne (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 czerwca 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach) gwarantują organizację nauki religii w ramach planu zajęć szkolnych i przedszkolnych.

Podstawa programowa nauczania religii Kościoła Greckokatolickiego w Polsce uwzględnia dokumenty Kościoła wynikające z nakazu misyjnego Chrystusa, specyfikę Kościoła Greckokatolickiego oraz osiągnięcia pedagogiki i standardy szkolne. Opracowując Podstawę programową uwzględniono też potrzeby emigrantów z Ukrainy, gdyż tysiące z nich są grekokatolikami i Kościół winien im zapewnić wzrastanie w wierze poprzez katechezę.

Cele katechezy w Podstawie programowej są równoznaczne z wymaganiami ogólnymi. Zostały sformułowane w oparciu o Katechizm Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego *Chrystus – nasza Pascha*. Są to: Wiara Kościoła, Życie Kościoła i Modlitwa Kościoła. Wymaganiom ogólnym odpowiadają prezentowane treści i wymagania szczegółowe. Uczniowie

na każdym etapie nauczania przyswajają wiedzę i nabywają umiejętności. Otrzymane wiadomości w połączeniu z umiejętnościami wychowują i sprzyjają formowaniu chrześcijańskich postaw wśród uczniów.

Struktura każdego etapu edukacyjnego zawiera charakterystykę osób w danym wieku, cele katechetyczne, zalecane warunki i sposoby realizacji zadań, korelację nauczania religii z edukacją szkolną oraz sposoby współpracy z innymi środowiskami katechetycznymi. Należy pamiętać, że korelacja nauczania religii winna w dużej mierze uwzględniać nauczanie języka ukraińskiej mniejszości narodowej.

Podstawa programowa uwzględnia istotny dokument Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego dotyczący inicjacji chrześcijańskiej i uczestnictwa w życiu eucharystycznym dzieci i niemowląt: *Instrukcja co do udzielania Komunii Świętej dzieciom i niemowlętom w Ukraińskim Kościele Greckokatolickim*.

Katecheza Kościoła Greckokatolickiego w Polsce jest specyficzna ze względu na jej mniejszościowy charakter. W znacznej części punktów katechetycznych zajęcia odbywają się w grupach łączonych ze względu na niewielką liczbę uczestników. Sprawia to dodatkowe trudności dla prowadzącego zajęcia wynikające z próby dostosowania tematyki i sposobu realizacji zajęć do osób w różnym wieku. Dokument ten ma pomóc katechetom w sprecyzowaniu zagadnień ogólnych w celu dostosowania zajęć do specyfiki poszczególnych grup.

Wykaz skrótów:

CL	Jan Paweł II, Adhortacja posynodalna „ <i>Christifideles Laici</i> ”.
DOK	Dyrektorium ogólne o katechizacji.
DSM5	Klasyfikacji zaburzeń psychicznych Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.
IPET	Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny.
IPK	Indywidualny Program Katechetyczny.
CT	Jan Paweł II, Adhortacja posynodalna „ <i>Catechesi tradendae</i> ”
FC	Jan Paweł II, Adhortacja apostolska „ <i>Familiaris consortio</i> ”
KKK	Katechizm Kościoła Katolickiego
KUKGK	Katechizm Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego „ <i>Chrystus – Nasza Pascha</i> ”
SC	Benedykt XVI, Adhortacja apostolska „ <i>Sacramentum caritatis</i> ”
KKKW	Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich
UKGK	Ukraiński Kościół Greckokatolicki

PODSTAWA PROGRAMOWA – WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

1. Charakterystyka dzieci w okresie przedszkolnym.

Wiek przedszkolny obejmujący dzieci od 3 lat to niezmiernie ważny okres w życiu młodego człowieka. Kształtuje się tu bowiem osobowość dziecka, pojawiają się pierwsze doświadczenia, następują duże procesy rozwojowe (rozwój fizyczny, umysłowy i emocjonalno-społeczny). Jest to okres charakteryzujący się specyficznymi właściwościami, z których za najważniejsze można uznać: potrzebę ruchu, działania, impulsywność, zmienność reakcji uczuciowych, zaciekawienie przejawiające się w stawianiu pytań, naśladownictwo z tendencją do odtwarzania i twórczego przetwarzania otaczającej dziecko rzeczywistości oraz myślenie konkretno-wyobraźniowe. Procesy poznawcze są w dużej mierze uzależnione od doświadczenia ponieważ logiczne myślenie nie jest jeszcze dobrze rozwinięte. Postępuje mielinizacja włókien nerwowych, następuje wzrost produkcji chemicznych neuroprzekazników, wzrasta synchronizacja pracy różnych pól mózgu. Te zmiany prowadzą do zwiększenia sprawności w kierowaniu uwagą, umożliwiają refleksję nad własnym zachowaniem i sprzyjają skutecznemu rozwiązywaniu problemów. Rozwój ten może być zaburzony przez wpływ komputera czy smartfonu. Brak doświadczeń emocjonalnych, bliskości z rodzicami oraz zbyt duży wpływ bodźców emitowanych przez urządzenia elektroniczne może negatywnie wpłynąć na liczbę połączeń neuronowych w mózgu dziecka. W tym okresie następuje intensywny rozwój somatyczny oraz rozwija się kompetencja eksploracyjna dziecka. Zwiększa się płynność i rytmiczność ruchów oraz wzrasta wrażliwość w zakresie słuchu muzycznego i fonematycznego. Zdecydowanie poprawia się orientacja w otoczeniu oraz w przedziałach czasowych i przestrzeni. Zwiększa się pojemność dziecięcej pamięci, rozwijają się takie czynności myślowe jak szeregowanie i klasyfikowanie. Pomiędzy 3 a 4 rokiem życia zachodzi znaczny postęp w rozumowaniu przyczynowo-skutkowym. Dziecko w wieku przedszkolnym rozumie swe emocje oraz potrafi o nich mówić. W zabawie dziecko poznaje role społeczne, nawiązuje relacje z rówieśnikami, uczy się reguł oraz ich przestrzegania. Ustala się tożsamość płciowa.

W procesie wychowania religijnego dziecka przedszkolnego należy wskazać Boga jak Stwórcę i Dawcę Życia. Niezbędnym jest pokazanie wszechobecnej miłości Boga do wszystkich ludzi. Proces socjalizacji ma

miejsce również w sferze religijności dlatego dziecko przede wszystkim obserwuje postawy religijne najbliższych (rodziców, rodzeństwa, dziadków). Pierwszymi wychowawcami w wierze są rodzice (DOK 255), katecheta ma pomóc w rozwinięciu tego procesu. Przekaz musi mieć formę zrozumianą, pozbawioną nieścisłości a jednocześnie musi być poprawny teologicznie. Sukcesem na tym etapie katechetycznym będzie doprowadzenie dziecka do samodzielnego odkrywania Boga w różnych wydarzeniach, miejscach, postępowaniach a przede wszystkim w innych osobach.

2. Cele katechetyczne – wymagania ogólne.

Dziecko dowiadyuje się, kim jest Bóg. Jednocześnie odkrywa jego prawdziwy obraz. Ponadto doświadcza miłości Boga w codziennym życiu i wyjaśnia swoje przeżycia w świetle wiary. Staje się świadomym członkiem swej wspólnoty.

I. Wiara Kościoła

1. Rozwijanie poznania wiary.

Dziecko poznaje Boga jako Stwórcę i Dawcę Życia, który obdarza swoją miłością wszystkich ludzi. Wraz z wiekiem dziecko rozwija swoje czynności intelektualne. Poznaje pierwsze pojęcia religijne, ponadto poznaje Pismo Święte jako Słowo Boga. Chrystus jest ukazany jako Syn Boży, zrodzony z Maryi, który przychodzi, aby nauczać, uświęcać a przede wszystkim by zbawić. Jezus jest Przyjacielem każdego dziecka. Maryja ukazana jako Matka Jezusa, która odegrała ważną rolę w historii zbawienia.

II. Modlitwa Kościoła

1. Wychowanie Liturgiczne.

Dziecko poznaje piękno i bogactwo wschodniej Liturgii. Wie, że udział w Liturgii jest integralną częścią wiary. Zna podstawową strukturę Liturgii, wie w jakich jej miejscach bierze czynny udział. Dziecko oraz jego rodzice są świadomi tego, że w Kościele Greckokatolickim Sakramenty Wtajemniczenia Chrześcijańskiego są udzielane razem, a następnie dziecko wraz z rodzicami przyjmuje Komunię Świętą. Poznaje najważniejsze święta roku liturgicznego, potrafi przeżywać te wydarzenia w gronie rodzinnym.

2. Wychowanie do modlitwy.

Dziecko poznaje modlitwę i rozwija tą sferę. Wie, że istnieje świat duchowy, do którego ma dostęp poprzez relację z Bogiem. Uczy się dzielenia swymi emocjami z Bogiem – uczy się modlitwy sercem.

3. Budowanie świadomości chrześcijańskiej tradycji wschodniej poprzez ikonografię i hagiografię.

Dziecko poznaje kult ikony oraz jego znaczenie we wschodniej tradycji liturgicznej. Ikona powinna być wykorzystywana w wielu katechezach. Dziecko umie czcić ikonę wiedząc, że oddaje cześć nie rzeczy lecz dla pierwotnego obrazu, który ikona przedstawia. Wie gdzie w jej domu znajduje się ikona i potrafi wraz z rodziną modlić się przy niej. Dziecko poznaje Świętych swego Kościoła, wie jak się modlić za ich wstawiennictwem.

III. Życie Kościoła

1. Wychowanie do moralności.

Zapoznanie się z przykazaniem miłości Boga i bliźniego oraz realizowanie go w otaczającym świecie.

2. Inkulturacja – katecheza poprzez kulturę narodową.

Dziecko jest katechizowane przez bogactwo kultur ukraińskiej oraz polskiej. Ma świadomość jaka jest jego tożsamość narodowa i eklezjalna ale potrafi szanować i cenić przedstawicieli innych społeczności. Poznaje tradycje i zwyczaje religijno-ludowe (zwyczaje Bożonarodzeniowe, Wielkanocne, tradycje związane z wydarzeniami czy porami roku). Potrafi wskazać na podobieństwa oraz różnice między tymi zwyczajami.

Cele katechezy – wymagania ogólne	Treści	Wymagania szczegółowe – wiedza i umiejętności. Uczeń:	Wychowanie ucznia do:
I. Wiara Kościoła – Rozwijanie poznania wiary.	1. Podstawowe pojęcia religijne: Bóg Ojciec, Jezus Chrystus, Duch Święty, Maryja, święci, aniołowie. Okrywanie prawdy o istnieniu świata widzialnego i niewidzialnego.	1.1. Wyjaśnia podstawowe pojęcia Bóg Ojciec, Jezus Chrystus, Duch Święty, Maryja, święci. 1.2. Wielbi Boga i dziękuje za Jego dary. 1.3. Charakteryzuje pojęcie świata widzialnego i niewidzialnego (anioł stróż, aniołowie).	Odkrywa wiedzę o Bogu i wiarę w Stwórcę.
	2. Odkrywanie roli i znaczenia sakramentu chrztu i bierzmowania w Kościele.	2.1. Ukazuje sakrament chrztu jako wprowadzenie do wspólnoty dzieci Bożych. 2.2. Wyjaśnia swoimi słowami skutki sakramentu bierzmowania. 2.3. Naśladuje Jezusa Chrystusa. 2.4. Wyjaśnia, dlaczego Jezus pamięta o wszystkich potrzebujących.	Ukazuje Boga jako źródło wartości i norm.
	3. Bóg na kartach Pisma Świętego.	3.1. Kształtuje postawę szacunku wobec Pisma Świętego. 3.2. Opowiada wybrane historie biblijne. 3.3. Opowiada o treści ilustracji religijnych.	Postrzega Pismo Święte jako Słowo Boga, umie je czcić.
II. Modlitwa Kościoła – Wychowanie Liturgiczne.	1. Liturgia jako spotkanie z Bogiem. Poznawanie zwyczajów roku liturgicznego.	1.1. Prezentuje właściwą postawę podczas nabożeństw. 1.2. Rozpoznaje podstawowe przedmioty w cerkwi (ikonostas, krzyż, tetrapod, ołtarz, kywot). 1.3. Włącza się w śpiew prostych pieśni liturgicznych. 1.4. Rozpoznaje różne okresy liturgiczne (Wielki Post, Post Filipowy). 1.5. Wie, że może przyjmować Komunię Świętą.	Dziecko świadomie bierze udział w Liturgii wraz ze swą rodziną. Dziecko pragnie przyjmować Komunię Świętą.
	2. Liturgia jako miejsce przeżywania wiary przez wszystkich wierzących. Niedziela jako Dzień Pański.	2.1. Rozumie liturgię jako spotkanie z Jezusem Chrystusem. 2.2. Zna specyfikę modlitw w Kościele greckokatolickim. 2.3. Wie, jak chrześcijanin powinien spędzać niedzielę i dni świąteczne.	

III. Modlitwa Kościoła – Wychowanie do modlitwy.	1. Modlitwa jako spotkanie z Bogiem. Podstawowe znaki i symbole religijne (znak krzyża i inne proste formy modlitwowe).	1.1. Wyjaśnia potrzebę rozmowy z Bogiem. 1.2. Zna symbole religijne i proste formy modlitwy. 1.3. Pozdrowia Boga prostymi formułami. 1.4. Odczuwa potrzebę wspólnej modlitwy w rodzinie.	Uczeń umie zachować prawidłowe postawy modlitwowe, wyraża pragnienie modlitwy w gronie rodzinnym.
IV. Modlitwa Kościoła – Budowanie świadomości chrześcijańskiej tradycji wschodniej poprzez ikonografię i hagiografię.	1. Ikona jako okno do świata duchowego.	1.1. Wie czym jest ikona. 1.2. Potrafi okazać szacunek ikonie. 1.3. Wie czym jest ikonostas.	Dziecko wie gdzie w jego domu znajduje się ikona oraz wyraża potrzebę modlitwy z rodziną w tym miejscu.
	2. Święci Kościoła Greckokatolickiego.	2.1. Rozumie co to „świętość” 2.2. Zna najważniejszych świętych Kościoła Greckokatolickiego.	Docenia swój Kościół dzięki postawie Jego wielkich patronów.
V. Życie Kościoła – Wychowanie do moralności.	1. Przykazanie miłości Boga i bliźniego.	1.1. Zna zobowiązania wypływające z chrztu świętego. 1.2. Podaje przykłady dobrego zachowania. 1.3. Odróżnia dobro od zła. 1.4. Pamięta o szacunku wobec starszych, chorych. 1.5. Współpracuje z rówieśnikami.	Stara się wyrażać swoją wiarę również poprzez swoje zachowanie, swe decyzje próbuje podejmować w duchu chrześcijańskiej miłości.
	2. Ukazanie równości wszystkich ludzi przed Bogiem.	2.1. Rozumie potrzebę właściwych relacji z innymi ludźmi. 2.2. Podaje przykłady pomocy bliźniemu.	Kształtuje właściwe relacje społeczne.
VI. Życie Kościoła – Inkulturacja – katecheza poprzez kulturę narodową.	1. Pokazanie różnorodności Kościoła powszechnego. Pogłębienie rozumienia przynależności do wspólnoty Kościoła Greckokatolickiego.	1.1. Rozumie potrzebę dbania o postawę modlitewną w swoim Kościele. 1.2. Odróżnia cerkiew od kościoła.	Rozumie swoje miejsce w Kościele.
	2. Rozwijanie świadomości eklezjalnej poprzez tradycje.	2.1. Zna zwyczaje Bożonarodzeniowe, Wielkanocne, Wielkopostne oraz inne związane z wydarzeniami roku liturgicznego.	Miłość do swej tradycji, chęć kultywowania jej w rodzinie.

3. Zalecane warunki i sposób realizacji.

Należy zadbać o kącik religijny zawierający elementy związane z procesem wychowania religijnego. Podczas nauczania religii w wieku przedszkolnym należy przeznaczyć czas na zabawy, ćwiczenia, piosenki z wykonywaniem gestów.

Zajęcia należy urozmaicić różnymi metodami katechetycznymi, które zwiększą koncentrację dziecka.

Należy zadbać o właściwą relację z rodzicami lub opiekunami dzieci: zapoznanie rodziców z programem nauczania religii u dzieci, powiadomienie o sukcesach i kłopotach ich dzieci, pomaganie rodzicom w kształtowaniu chrześcijańskiego obrazu Boga, zapraszanie rodziców do współorganizowania różnych wydarzeń religijnych.

Prowadzenie obserwacji pedagogicznej mającej na celu poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych dziecka.

4. Korelacja nauczania religii z wychowaniem przedszkolnym.

Katecheza dzieci w wieku przedszkolnym musi być dostosowana zarówno poziomem jak i treścią do wychowania przedszkolnego. Istnieje możliwość współpracy katechety z wychowawcą grupy przedszkolnej szczególnie podczas uroczystości organizowanych w przedszkolu (pasowanie na przedszkolaka, jasełka, Mikołaj, Dzień Babci i Dziadka, Dzień Mamy i Taty itp.). Podstawa programowa wychowania przedszkolnego wśród zadań przedszkola wskazuje: „Współdziałanie z rodzicami, różnymi środowiskami, organizacjami i instytucjami, uznanymi przez rodziców za źródło istotnych wartości, na rzecz tworzenia warunków umożliwiających rozwój tożsamości dziecka”. Odniesienia do relacji z katechezą można odnaleźć dużo więcej. Korelacja dotyczy przede wszystkim wskazania na wspólne płaszczyzny katechezy przedszkolnej oraz ogólnego wychowania przedszkolnego tak, aby dziecko mogło dostrzec podobieństwa i wyjaśniać dzięki nim zagadnienia z obu płaszczyzn.

Język mniejszości narodowej.

W sytuacji znajomości przez dziecko języka mniejszości narodowej należy go stosować oraz pomagać w jego rozwoju lecz zawsze z uwzględnieniem tych dzieci, które tej znajomości nie posiadają.

5. Współpraca środowisk wychowawczych.

Dyrektorium ogólne o katechizacji jako podstawowe środowiska katechetyczne wskazują rodzinę, parafię oraz szkołę (DOK 253). Zadaniem rodziców, proboszcza parafii oraz katechety jest dbanie o współpracę tych środowisk.

Rodzina.

Już św. Jan Chryzostom (Złotousty) nazywał rodzinę Kościołem w miniaturze. W adhortacji apostołskiej *Christifideles Laici* czytamy: „Także rodzina chrześcijańska, będąc „Kościołem domowym”, jest naturalną i podstawową szkołą wiary. Ojciec i matka otrzymują w sakramencie małżeństwa łaskę i zadanie chrześcijańskiego wychowania dzieci, wobec których świadczą i którym przekazują wartości tak ludzkie, jak religijne. Dzieci już wraz z pierwszymi słowami uczą się chwalić Boga, którego bliskość odczuwają jako bliskość kochającego i opiekuńczego Ojca, a wraz z pierwszymi gestami miłości uczą się także otwarcia wobec innych i odkrywają w darze z siebie sens ludzkiego życia” (CL 62). W każdej rodzinie chrześcijańskiej należy odkryć różne postaci i rysy Kościoła powszechnego. Poza tym rodzinę, podobnie jak Kościół, należy uważać za pole, na które przynosi się Ewangelię i z którego ona się rozkrzewia. Dlatego w łonie rodziny świadomej tego zadania, wszyscy członkowie jej ewangelizują, a także podlegają ewangelizacji. Rodzice nie tylko dzielą się z dziećmi Ewangelią, ale mogą od nich odebrać tę Ewangelię wyrażoną głęboko życiem. Rodzina staje się głosicielką Ewangelii dla wielu innych rodzin oraz dla otoczenia, w którym żyje. To rodzice są pierwszymi wychowawcami w wierze (DOK 255) a katecheta ma za zadanie pomóc dziecku w rozwinięciu oraz utrwaleniu otrzymanego przekazu. W przypadku małżeństw międzyobrzędkowych rodzice powinni wychowywać dzieci w wierze wynikającej z jednego chrztu a przy tym implikując treści wynikające z różnych tradycji chrześcijańskich tak, aby dziecko posiadało świadomość tego kim jest i nie zagubiło się w tym. Jest to zadanie trudne, w którym rodzina winna uzyskać pomoc pozostałych środowisk katechetycznych.

Parafia.

Parafia jest inspiratorką i krzewicielką katechezy (CT 67). Proboszcz jest osobą odpowiedzialną za realizację katechezy (wszystkich szczebli) wśród swej wspólnoty parafialnej. Fundamentem, na którym powinna się spotykać katecheza rodzinna, parafialna oraz szkolna jest Eucharystia – jest to naturalne miejsce i czas aby realizować wszystkie cele katechetyczne. Ponadto możliwość współpracy środowisk dają wszelkiego rodzaju inne uroczystości parafialne (odpusty, kutia, oraz inne).

Szkoła.

Szkoła jest miejscem realizacji katechezy szkolnej (przedszkolnej) jednak pełna jej realizacja jest możliwa jedynie przy zachowaniu współpracy z poprzednimi środowiskami katechetycznymi. Nie można ograniczyć katechezy do lekcji religii ponieważ ta nie wyczerpuje zarówno celów jak i możliwości katechezy.

II. PODSTAWA PROGRAMOWA – EDUKACJA WCZESNOSZKOLNA I-III

1. Charakterystyka dzieci klas I-III szkoły podstawowej.

Do klas 1-3 szkoły podstawowej uczęszczają dzieci w wieku 7-10 lat. Ten przedział wiekowy nazywany jest młodszym wiekiem szkolnym. Nauka w szkole i wykonywanie zadań stawianych przez nią staje się głównym obowiązkiem i pracą dziecka oraz głównym czynnikiem jego psychicznego rozwoju. Nowa sytuacja zobowiązuje dziecko do działania coraz bardziej odpowiedzialnego i celowego. Wyrabia w nim poczucie obowiązku i odpowiedzialności wobec otoczenia. Umiejętność świadomego i zorganizowanego działania rozwija w dziecku cechy woli. Dziecko nabywa umiejętność liczenia się z punktem widzenia innych oraz uwzględnienia pragnień innych osób. Współczesne dzieci są otwarte na świat medialny i bardzo szybko nabywają umiejętności w obsłudze urządzeń multimedialnych. Fakt ten znacząco wpływa na sposób uczenia się i funkcjonowania w środowisku szkolnym i pozaszkolnym.

Na tym etapie rozwoju dziecko przechodzi od działalności zabawowej do uczenia się. Zmiana zasadniczej formy jego działalności wymaga odpowiedniego kształtowania motywów uczenia się. Dziecko uczy się chętniej, gdy praca ta daje mu przyjemność i gdy spotyka się z pochwałą nauczyciela. Czynnikiem motywującym do pracy jest też znajomość bliższych i konkretnych celów działania. Dzieci w klasie pierwszej i drugiej nie interesują się jeszcze klasą i osiągnięciami kolegów, oceny mają dla nich znaczenie indywidualne. Sytuacja ta zmienia się w klasie trzeciej. Stopniowo uczą się współdziałania i współpracy, nawiązując między sobą kontakty. Współpracując lub rywalizując z innymi, pomimo tendencji egocentrycznych, domagają się poszanowania i sprawiedliwości. Dzieci zaczynają dostrzegać konsekwencje swoich działań, oceniają je i zastanawiają się nad nimi.

W odniesieniu do treści nauczania dziecko w klasie pierwszej i drugiej pociąga proces uczenia się, zaspokojenie wymagań nauczyciela oraz praca z materiałem dydaktycznym. Dzieci lubią prace, które wymagają od nich aktywności. W klasie trzeciej rozpoczyna się wzrost zainteresowań treścią przedmiotów szkolnych. Nauka staje się środkiem poznania rzeczywistości. Motywem uczenia się jest to, by być dobrym uczniem oraz coś nowego poznać. W klasach 1-3 zmianie ulega również charakter uczenia się. U dzieci następuje rozwój pamięci logicznej. Łatwo asymilują treści podawane w sposób konkretny i poglądowy. Dzięki zdolnościom

do działań logicznych dzieci kształtują pierwszą wizję świata zbliżoną do obiektywnej. Dokonuje się w nich rozwój estetyczny, odczuwają i rozumieją piękno, potrafią wyrazić przeżycia artystyczne.

Obraz Boga jest jeszcze infantylny. Zmienia się on pod wpływem rozbudzania w dzieciach tęsknoty za bezpieczeństwem, pokojem, zaspokojeniem pozytywnych pragnień, których źródłem jest sam Bóg. Zaufanie i bezpieczeństwo w relacjach międzyludzkich odgrywa dużą rolę w kształtowaniu postaw religijnych i znacząco wpływa na przeżycie sakramentu pokuty i pojednania.

2. Cele katechetyczne – wymagania ogólne.

2.1. Wiara Kościoła.

Uczeń uświadamia sobie istnienie rzeczywistości religijnej, kształtuje umiejętności odnajdywania śladów Boga w otaczającym świecie, poznaje podstawowe prawdy wiary, zapoznaje się z historią zbawienia, która ukazuje działania miłosiernego Boga w historii świata i ludzi;

2.2. Modlitwa Kościoła.

Uczeń kształtuje umiejętności włączenia się w cerkiewne święta (Liturgia Św., rok liturgiczny, ukraińska tradycja okresów liturgicznych) i czynnego uczestnictwa w życiu Kościoła Greckokatolickiego; rozwija sposoby uczestniczenia i przygotowania się do modlitwy liturgicznej i prywatnej (dziękczynnej, chwalebnej, przebłagalnej, błagalnej), kształtuje postawę zaufania, jako podstawę nawrócenia i pokuty – fundamentów pełnego przeżycia sakramentu pojednania, nabywa uzdolnienia do pełnego i aktywnego uczestnictwa w Eucharystii.

2.3. Życie Kościoła.

Uczeń kształtuje sumienie na podstawie przykazania miłości w Dekalogu i Ewangelii, kształtuje osobowość (odpowiednio do wieku) na przykładzie świętych, kształtuje umiejętności nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi w szerzeniu dobra, uświadamia sobie znaczenie podstawowych wspólnot w jego życiu (rodzina, szkoła, parafia), kształtuje świadomość przynależenia do społeczności Kościoła Greckokatolickiego i odnajduje w nim swoje miejsce.

Cele katechezy – wymagania ogólne	Treści	Wymagania szczegółowe – wiedza i umiejętności. Uczeń:	Wychowanie ucznia do:
I. Wiara Kościoła.	<p>1. Istnienie religijnego wymiaru rzeczywistości; dziecięstwo Boże rozpoczęte na chrzcie świętym.</p>	<p>1.1. Wskazuje owoce i zobowiązania wynikających z przyjęcia Chrztu Świętego. 1.2. Odnajduje religijną symbolikę w otaczającym go świecie.</p>	<p>Świadomego postrzegania rzeczywistości religijnej.</p>
	<p>2. Bóg przebywa pośród nas – sposoby poznania Boga; Bóg do nas mówi – Pismo Święte księgą wiary.</p>	<p>2.1. Wskazuje, że Bóg zaprasza do przyjaźni i jest zawsze blisko nas, obdarza łaską. 2.2. Odnajduje w codzienności ślady Bożej obecności. 2.3. Rozpoznaje dary Boże i dziękuje za nie. 2.4. Wskazuje znaczenie Pisma Św. w życiu człowieka. 2.5. Uważnie słucha słów Pisma Świętego. 2.6. Odnajduje wskazane fragmenty w Piśmie Świętym.</p>	<p>Odnajdywania śladów Boga w otaczającym świecie.</p>
	<p>3. Dzieło stworzenia i odkupienia przejawem i wyrazem bezgranicznej miłości Bożej; Jezus żyje w Kościele; Duch Święty prowadzi i umacnia Kościół; Trójca Święta – jedność działania; Powtórne przyjście Pana; Łaska Boża dar Boga konieczny do zbawienia.</p>	<p>3.1. Wskazuje najważniejsze przymioty Boga Ojca. 3.2. Wyjaśnia jaką rolę w dziele zbawienia miało Wcielenie Drugiej Osoby Trójcy Świętej. 3.3. Omawia teksty potwierdzające wiarę w zmartwychwstanie Jezusa. 3.4. Wskazuje w jaki sposób może wyrazić wdzięczność Jezusowi Chrystusowi za dar Jego ofiary. 3.5. Opowiada o misji Kościoła. 3.6. Opowiada o zesłaniu Ducha Świętego. 3.7. Wymienia poszczególne Osoby Trójcy Świętej i krótko o nich opowiada. 3.8. Opowiada o wierze w powtórne przyjście Chrystusa. 3.9. Uzasadnia konieczność łaski Bożej dla zbawienia. 3.10. Podaje z pamięci treść <i>Wyznania wiary</i>.</p>	<p>Umiejętnego przedstawiania podstawowych prawd wiary oraz pragnienia życia w stanie łaski uświęcającej.</p>

	<p>4. Stworzenie świata, ludzi i aniołów; grzech ludzi; obietnica zbawienia; prorocy przekazicielami obietnicy; Maryja Matką Chrystusa i naszą; Jezus obiecany Zbawicielem – życie Jezusa i zarys nauki; wybór i działalność Apostołów.</p>	<p>4.1. 4.1. Wyjaśnia, że stworzenie jest przejawem miłości Bożej. 4.2. 4.2. Omawia teksty mówiące o działaniu Boga. 4.3. 4.3. Odróżnia dobro od zła. 4.4. 4.4. Opowiada o Bogu kochającym ludzi i niosącym im zbawienie. 4.5. 4.5. Wyjaśnia pojęcie anioł, szatan, zbawienie, grzech, prorok. 4.6. 4.6. Nazywa Maryję Matką Chrystusa, naszą Matką i Matką Kościoła. 4.7. 4.7. Opowiada na podstawie wskazanych tekstów o życiu i działalności Jezusa. 4.8. 4.8. Wyjaśnia pojęcie apostoł, opowiada o wybranych Apostołach.</p>	<p>Przyjęcia miłosierdzia Bożego objawiającego się w historii świata i ludzi.</p>
<p>II. Modlitwa Kościoła.</p>	<p>1. Rok liturgiczny: przesłanie poszczególnych okresów roku liturgicznego (Post Filipowy, Boże Narodzenie, Wielki Post – misterium paschalne, Świętowanie Wielkanocy); zwyczaje związane z świętowaniem Bożego Narodzenia i Wielkanocy; świętowanie niedzieli; sakramenty święte; podstawowe gesty, znaki i symbole liturgiczne; nabożeństwa okresowe wyrazem pobożności Kościoła.</p>	<p>1.1. Wskazuje na religijny wymiar poszczególnych świąt i okresów roku liturgicznego. 1.2. Wymienia zwyczaje związane ze świętowaniem głównych świąt roku liturgicznego. 1.3. Wyjaśnia sens świętowania niedzieli i wskazuje na jego elementy. 1.4. Wymienia sakramenty święte. 1.5. Wyjaśnia podstawowe gesty, znaki i symbole liturgiczne. 1.6. Argumentuje jak ważny jest udział w nabożeństwach świątecznych.</p>	<p>Świadomego i umiejętnego włączenia się w kościelne święta (Liturgia Święta, rok liturgiczny, ukraińska tradycja okresów liturgicznych).</p>

	<p>2. Świątynia miejscem spotkania z Bogiem; postawy wdzięczności, przeproszenia i przebaczenia; modlitwa – rozmowa ze spotkanym Jezusem; modlitwy liturgiczne i samodzielnie tworzone; Maryja, Matka Jezusa i nasza, wzorem rozmodlenia (modlitwy, pieśni i piosenki); modlitwa w Starym i Nowym Testamencie: wzór modlitwy człowieka wiary.</p>	<p>2.1. Opisuje wygląd zewnętrzny i wewnętrzny cerkwi. 2.2. Opisuje jak należy zachowywać się podczas nabożeństw. 2.3. Formuje samodzielnie modlitwę, w której wielbi Boga, dziękuje Bogu, prosi i przeprasza Boga. 2.4. Odróżnia modlitwę od innych wypowiedzi i działań ludzkich. 2.5. Wymieni postawy modlitewne. 2.6. Wskazuje sytuacje, w których się modli. 2.7. Zna wybrane teksty liturgiczne. 2.8. Zna wybrane modlitwy, pieśni, piosenki. 2.9. Omawia wybrane prośby modlitwy <i>Ojczy nasz</i>. 2.10. Wyjaśni czym jest ikona i jakie jest jej znaczenie w życiu wierzącego człowieka. 2.11. Wskazuje przykłady modlitwy w Biblii. 2.12. Wyjaśnia, że Jezus jest najdoskonalszym wzorem modlitwy. 2.13. Podaje warunki skuteczności modlitwy (zgodność z wolą Bożą, dobro i wiara człowieka, zbawienie...).</p>	<p>Pragnienia jednoczenia się z Bogiem na modlitwie i świadomego udziału w modlitwie liturgicznej i prywatnej (dziękczynnej, chwalebnej, przebiegalnej, błagalnej).</p>
	<p>3. Sakramenty święte. Pokuta i sakrament pojednania – drogą powrotu do Boga.</p>	<p>3.1. Wymienia sposoby walki z grzechem. 3.2. Wyjaśnia co dokonuje się w sakramencie pokuty i pojednania. 3.3. Wskazuje jak należy przygotować się i korzystać z sakramentu pokuty. 3.4. Posiada wiedzę o sakramentach świętych jako znakach spotkania z Chrystusem.</p>	<p>Zaufania Bogu, które jest podstawą nawrócenia i pokuty.</p>
	<p>4. Eucharystia – centrum życia Kościoła, sakrament jedności i miłości zbawczej, krzepiącej uczty, obecności Chrystusa.</p>	<p>4.1. Opowiada o ustanowieniu Eucharystii. 4.2. Opowiada co dzieje się podczas poszczególnych części Liturgii Świętej. 4.3. Wskazuje jak należy przygotować się do uczestnictwa Eucharystii. 4.4. Wyjaśni pojęcia: post eucharystyczny, chleb eucharystyczny, Najświętszy Sakrament. 4.5. Wskazuje na Eucharystię jak na sakrament jedności i miłości zbawczej Chrystusa.</p>	<p>Świadomego uczestnictwa w Eucharystii.</p>

		<p>4.6. Wyjaśnia, że Eucharystia jest ofiarą Chrystusa i Kościoła.</p> <p>4.7. Wyjaśnia, że Eucharystia jednoczy człowieka z Bogiem i ludźmi.</p>	
III. Życie Kościoła.	<p>1. Pojęcie sumienia; Dekalog wyrazem troskliwej miłości Boga wobec ludzi; Ewangelia miłości zasadą życia dzieci Bożych (przykazanie miłości); nauczanie Jezusa w przypowieściach; wiara źródłem ludzkiej życzliwości, pogody ducha, radości.</p>	<p>1.1. Zna pojęcie sumienia, odróżnia dobro od zła.</p> <p>1.2. Opowiada o znaczeniu sumienia.</p> <p>1.3. Wyjaśnia, jakie postawy sprzeciwiają się Bożym przykazaniom.</p> <p>1.4. Wskazuje jak należy zachowywać przykazania Boże.</p> <p>1.5. Podaje przykłady niesienia pomocy innym.</p> <p>1.6. Omawia wybrane przypowieści.</p> <p>1.7. Rozwija postawę zaufania do Pana Boga i odpowiedzi na Jego wezwanie.</p>	<p>Kształtowania sumienia na podstawie przykazania miłości w Dekalogu i Ewangelii.</p>
	<p>2. Postaci biblijne i święci przykładem życia wiary.</p>	<p>2.1. Opowiada na podstawie wskazanych tekstów o życiu i działalności wybranego świętego.</p> <p>2.2. Wskazuje w czym może naśladować postaci biblijne i świętych.</p>	<p>Kształtowania osobowości na przykładach świętych.</p>
	<p>3. Pozdrowienia chrześcijańskie i świeckie; postawy dobrego słuchania; przyjaźń; troska o dobro wspólne: klasowe, rodzinne, parafialne.</p>	<p>3.1. Dobiera właściwe formy pozdrowień chrześcijańskich.</p> <p>3.2. Dobiera właściwe formy komunikowania się z innymi.</p> <p>3.3. Jest życzliwy i koleżeński wobec rówieśników.</p> <p>3.4. Wyraża skruchę.</p> <p>3.5. Wskazuje jak należy troszczyć się o dobro wspólne.</p> <p>3.6. Wyjaśnia zagrożenia własnego zdrowia i innych.</p> <p>3.7. Wykazuje wrażliwość na przejawy dobra i zła.</p>	<p>Umiejętnego nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi w szerszeniu dobra.</p>
	<p>4. Przykazania kościelne i uczynki miłosierdzia.</p>	<p>4.1. Wyjaśnia poszczególne przykazania kościelne.</p> <p>4.2. Wyjaśnia, że każdy ochrzczony ma swoje miejsce w Kościele i jest odpowiedzialny za dobro wspólne.</p> <p>4.3. Okazuje szacunek wobec rodziców i innych dorosłych.</p> <p>4.4. Wskazuje co już teraz może uczynić dla Kościoła.</p> <p>4.5. Omawia poszczególne uczynki miłosierdzia.</p>	<p>Świadomego udziału w społeczności Kościoła Greckokatolickiego i Powszechnego oraz odnajdywanie w nim swojego miejsca.</p>

2.4. Zalecane warunki i sposób realizacji.

Sposoby osiągania celów podczas katechezy powinny uwzględniać właściwości i prawidłowości etapu rozwojowego ucznia. Poprzez obserwację otaczającego go świata uczeń zauważa jak pięknym jest świat stworzony przez Boga. Od strony praktycznej i teoretycznej uczeń poznaje życie religijne. Formuje się również w tym czasie poczucie własnej tożsamości wyznaniowej i kulturowej.

W początkowym okresie nauki kontynuowany jest rozpoczęty w przedszkolu proces kształtowania postaw wiary i modlitwy, następnie zaś położony jest większy nacisk na emocjonalne i wolitywne przyłgnięcie do głoszonych treści. Umiejętności te kształtuje się według wybranej metody.

Bardzo właściwą metodą w tym wieku jest inscenizacja, drama, przedstawienie ról, gry dydaktyczne, opowiadanie, opis, pogadanka, wzbogacone pracą z obrazem multimedialnym (prezentacje multimedialne, film), zajęciami z tablicą interaktywną.

Ważnym celem katechezy jest rozwijanie u dzieci zamiłowania do modlitwy poprzez słuchanie i zapamiętywanie prawd wiary, sformułowań biblijnych i modlitw, osobiste zaangażowanie oraz żywy udział w proponowanych formach liturgicznych. Konieczne jest już na tym etapie kształtowanie osobowej więzi z Chrystusem, odpowiednich postaw i przekonań wyrażających się w chęci spotkania z Chrystusem przebaczącym i obecnym w Eucharystii.

Przy stosowaniu metod słownych należy pamiętać, że dziecko nie potrafi długo słuchać, uważać, rozumować. Opis, pogadanka, opowiadanie muszą odnosić się do konkretnych osób i wydarzeń. Ze względu na specyfikę dziecięcego rozumowania, w trakcie katechezy zaleca się analizę zachowań postaci biblijnych i świętych, gdyż ważną rolę w tym okresie pełni naśladownictwo. Istotną rolę odgrywa również postawa katechety.

Należy rozbudzić motywację do przyswajania wiedzy poprzez metody wyzwalające własne działanie i osobisty wysiłek, do nich należy zaliczyć: pracę z obrazem, metody plastyczne, konstrukcyjno- praktyczne, eksponujące, wycieczka, zabawa, metody oparte na działaniu. Nie można zapomnieć o wykorzystaniu śpiewu oraz muzyki w procesie dydaktycznym. Katecheta musi zwracać uwagę na fakt, iż język teologiczno-cerkiewny jest w dużej mierze niezrozumiały dla dziecka. Należy więc stosować wiele porównań, odwołując się do analogicznych pojęć z życia codziennego ucznia.

Edukacja religijna powinna być realizowana także w środowisku poza szkołą, we współpracy z rodzicami i parafią, poprzez odwiedzanie cerkwi, innych miejsc kultu religijnego i aktywne uczestnictwo w sakramentach i nabożeństwach, spotkaniach z ciekawymi ludźmi.

Zalecane jest wyposażenie sal w pomoce dydaktyczne i przedmioty potrzebne do zajęć: sprzęt audiowizualny, gry dydaktyczne, biblioteczkę – Pismo Święte, literatura religijna, słowniki, księgi liturgiczne, mapy.

2.5. Korelacja nauczania religii z edukacją szkolną.

Edukacja polonistyczna.

Wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiedania się oraz dbałość o kulturę języka.

Osiągnięcia ucznia:

1. słucha z uwagą wypowiedzi nauczyciela, innych osób z otoczenia, w różnych sytuacjach życiowych, wymagających komunikacji i wzajemnego zrozumienia;
2. okazuje szacunek wypowiadającej się osobie;
3. wykonuje zadanie według usłyszanej instrukcji; zadaje pytania w sytuacji braku rozumienia lub braku pewności zrozumienia słuchanej wypowiedzi;
4. słucha z uwagą tekstów czytanych przez nauczyciela, uczniów i inne osoby;
5. słucha uważnie wypowiedzi osób podczas uroczystości, koncertów, przedstawień, świąt i innych zdarzeń kulturalnych; przejawia zachowanie adekwatne do sytuacji; słucha tekstów interpretowanych artystycznie;
6. słucha i czeka na swoją kolej, panuje nad chęcią nagłego wypowiedzenia się, szczególnie w momencie wskazywania tej potrzeby przez drugą osobę;
7. wypowiada się w formie uporządkowanej i rozwiniętej na tematy związane z przeżyciami, zadaniem, sytuacjami szkolnymi, lekturą czy wydarzeniem religijnym;
8. porządkuje swoją wypowiedź, omawia treść przeczytanych tekstów i ilustracji; nadaje znaczenie i tytuł obrazom, a także fragmentom tekstów;
9. recytuje modlitwy i wiersze;
10. dobiera stosowną formę komunikacji werbalnej i własnego zachowania, wyrażającą empatię i szacunek do rozmówcy;

11. wyodrębnia postaci i zdarzenia w utworach literackich, ustala kolejność zdarzeń, ich wzajemną zależność; wskazuje cechy i ocenia bohaterów;
12. układa i zapisuje zdarzenia we właściwej kolejności, układa i zapisuje plan wypowiedzi;
13. korzysta z różnych źródeł informacji, np. atlasów, czasopism dla dzieci, słowników i encyklopedii czy zasobów Internetu i rozwija swoje zainteresowania;
14. wykorzystuje nabyte umiejętności do rozwiązywania problemów i eksploracji świata, dbając o własny rozwój i tworząc indywidualne strategie uczenia się.

Edukacja plastyczna.

Poznanie architektury, malarstwa i rzeźby. Wyrażanie własnych myśli i uczuć w różnorodnych formach plastycznych. Przygotowanie do korzystania z medialnych środków przekazu.

Osiągnięcia ucznia:

1. wyróżnia w obrazach, ilustracjach, impresjach plastycznych, plakatach, na fotografiach: kształty obiektów – nadaje im nazwę i znaczenie, podaje części składowe, wielkości i proporcje, położenie obiektów i elementów złożonych, różnice i podobieństwa w wyglądzie tego samego przedmiotu w zależności od położenia i zmiany stanowiska osoby patrzącej na obiekt;
2. określa w swoim otoczeniu kompozycje obiektów i zjawisk, np. zamknięte (mozaiki na dywanie, rytmy na przedmiotach użytkowych), otwarte (chmury, papiery ozdobne, pościel, firany), kompozycje o budowie symetrycznej;
3. rysuje kredką, kredą, ołówkiem, patykami (płaskim i okrągłym), piórem, węglem, mazakiem; maluje farbami, tuszami przy użyciu pędzli (płaskich, okrągłych), palców, stempli; wydziera, wycina, składa, przylepia, wykorzystując gazetę, papier kolorowy, makulaturę, karton, ścinki tekstylne itp.;
4. wykonuje prace, modele, rekwizyty, impresje plastyczne potrzebne do aktywności artystycznej i naukowej;
5. wykonuje prace i impresje plastyczne jako formy przekazania i przedstawienia uczuć, nastrojów i zachowań (np. prezent, zaproszenie);
6. ilustruje sceny i sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem i muzyką; korzysta z narzędzi multimedialnych;

7. tworzy przy użyciu prostej aplikacji komputerowej, np. plakaty, ulotki i inne wytwory;
8. nazywa dziedziny sztuk plastycznych, np. malarstwo, rzeźbę, w tym dziedziny sztuki użytkowej, np. meblarstwo, tkactwo, ceramikę, hafciarstwo, architekturę, grafikę komputerową;
9. rozpoznaje i nazywa podstawowe gatunki dzieł malarskich i graficznych: pejzaż, portret, scena rodzajowa; nazywa wybrane przykłady dzieł znanych artystów: malarzy, rzeźbiarzy, architektów z regionu swego pochodzenia lub innych.

Edukacja społeczna.

Wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami dorosłymi.

Osiągnięcia ucznia:

1. identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodzina, klasa w szkole, drużyna sportowa, społeczność lokalna, naród; respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach;
2. wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, wymienia własne prawa i obowiązki, przestrzega ich i stosuje je w codziennym życiu;
3. przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad;
4. ocenia swoje postępowanie i innych osób, odnosząc się do poznanych wartości, takich jak: godność, honor, sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przeproszenie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne, respektowane przez środowisko szkolne;
5. rozpoznaje i nazywa wybrane grupy społeczne, do których nie należy, a które wzbudzają jego zainteresowanie, np. drużyny i kluby sportowe, zespoły artystyczne, a także inne narodowości;
6. opowiada ciekawostki historyczne dotyczące regionu, kraju, wyróżniając w nich postaci fikcyjne i realne;
7. szanuje zwyczaje i tradycje różnych grup społecznych i narodów, przedstawia i porównuje zwyczaje ludzi, np. dotyczące świąt w różnych regionach Polski, a także w różnych krajach;
8. wykorzystuje pracę zespołową w procesie uczenia się, w tym przyjmując rolę lidera zespołu i komunikuje się za pomocą nowych technologii;
9. rozpoznaje: godło, barwy, hymn narodowy, mundur wojskowy, wybrane stroje ludowe, np. związane z regionem Polski, w którym mieszka;

10. uczestniczy w świętach narodowych i innych ważnych dniach pamięci narodowej; zachowuje się godnie i z szacunkiem podczas śpiewania lub słuchania hymnu, wciągania flagi na maszt itp.;
11. rozpoznaje i nazywa patrona szkoły, miejscowości, w której mieszka, wyjaśnia pojęcie „patron”;
12. wyjaśnia znaczenie wybranych zwyczajów i tradycji polskich;
13. opowiada historię własnej rodziny, przedstawia wybrane postaci i prezentuje informacje o nich.

Etyka.

Przybliżanie dzieciom własnych wartości etycznych na podstawie baśni, bajek i opowiadań, a także obserwacji życia codziennego.

Osiągnięcia ucznia:

1. ma świadomość, że jako człowiek posiada swoją niezbywalną godność oraz że wszystkie inne osoby posiadają taką godność;
2. odkrywa wolność jako wartość przypisaną osobie, także osobie w jego wieku;
3. dostrzega, że granice jego wolności wytycza godność i dobro innych osób, np. z kręgu rodziny, klasy, rówieśników;
4. odkrywa, że jego wybór rodzi konsekwencje, które dotyczą jego samego;
5. dostrzega, że każdy powinien brać odpowiedzialność za swoje wybory;
6. dostrzega, że lepiej poznaje siebie, bardziej się rozwija i czerpie szczęście w relacji z innymi osobami niż w samotności;
7. odkrywa, że współtworzy różne wspólnoty osób, np. rodzinę, klasę, państwo;
8. ma świadomość, że każdej osobie ludzkiej, także jemu, należy się szacunek, że szacunkiem należy obdarzać także wspólnoty osób – rodzinę, klasę, naród (ojczyznę), w tym wspólnotę religijną – a także symbole tych wspólnot;
9. określa, co jest dobre, a co jest złe, w otaczającym go świecie i w świecie poznawanych tekstów oraz podaje uzasadnienie swojego zdania;
10. odróżnia szczęście od doraźnie odczuwanej przyjemności i poznaje, że dobro jest źródłem szczęścia własnego oraz innych osób;
11. szanuje godność każdej osoby ludzkiej oraz swoją, wyraża swoim komunikatem werbalnym i niewerbalnym;
12. wyraża szacunek wobec osób, wspólnot osób oraz ich symboli w sytuacjach codziennych i uroczystych, przejawiając właściwe zachowanie;

13. wchodzi w relacje z innymi osobami (rówieśnikami, nauczycielami), szanując to, co jest wartością dla nich i nazywając to, co jest wartością dla niego.

Edukacja językowa. Język mniejszości narodowej lub etnicznej.

Formowanie świadomości własnego dziedzictwa narodowego i kształcenie językowe.

Osiągnięcia ucznia:

1. dostrzega i rozumie wartość swego języka ojczystego, ma świadomość swojej tożsamości narodowej lub etnicznej;
2. poznaje elementy przyrody, kultury materialnej i duchowej mniejszości narodowej lub etnicznej, do której należy;
3. poznaje elementy historii mniejszości narodowej lub etnicznej, do której należy;
4. uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji;
5. wyciąga wnioski z przesłanek zawartych w tekście;
6. zna i stosuje formy grzecznościowe w kontaktach międzyludzkich; tworzy w formie ustnej i pisemnej kilkuzdaniową wypowiedź, krótkie opowiadanie i opis, list prywatny, życzenia, zaproszenie;
7. dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych;
8. przejawia wrażliwość estetyczną w wypowiedziach inspirowanych twórczością dla dzieci, tworzy, przekształca i rozwija swoje wypowiedzi;
9. uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie;
10. poszerza zasób słownictwa, czytając teksty literackie oraz inne teksty kultury;
11. zna alfabet: rozróżnia litery, głoski, znaki fonetyczne; dzieli wyrazy na sylaby; oddziela wyrazy w zdaniu, oddziela zdania w tekście i poprawnie je zapisuje (zgodnie z elementarnymi zasadami ortografii i interpunkcji);
12. pisze czytelnie i estetycznie;
13. przepisuje teksty, pisze z pamięci i ze słuchu; w miarę swoich możliwości samodzielnie realizuje pisemne zadania domowe;
14. w tekście literackim wybiera określone fragmenty, określa czas i miejsce akcji, wskazuje głównych bohaterów;
15. czyta i recytuje, z uwzględnieniem interpunkcji, intonacji, akcentów, poprawnej wymowy;
16. wykorzystuje teksty literackie do tworzenia własnych wypowiedzi;
17. czyta wskazane teksty literackie i wypowiada się na ich temat.

Edukacja przyrodnicza.

Osiągnięcia ucznia:

1. chroni przyrodę, wskazuje wybrane miejsca ochrony przyrody oraz parki narodowe, pomniki przyrody w najbliższym otoczeniu – miejscowości, regionie;
2. segreguje odpady i ma świadomość przyczyn i skutków takiego postępowania;
3. dba o higienę oraz estetykę własną i otoczenia;
4. reaguje stosownym zachowaniem w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa, zdrowia jego lub innej osoby;
5. stosuje się do zasad bezpieczeństwa w szkole, stosuje zasady bezpiecznej zabawy w różnych warunkach i porach roku;
6. ma świadomość istnienia zagrożeń ze środowiska naturalnego, np. nagła zmiana pogody, huragan, ulewne deszcze, burza, susza oraz ich następstwa: powódź, pożar, piorun; określa odpowiednie sposoby zachowania się człowieka w takich sytuacjach;
7. ma świadomość obecności nieprawdziwych informacji, np. w przestrzeni wirtualnej, publicznej; sprawdza informacje, zadając pytania nauczycielowi, rodzicom, policjantowi;
8. stosuje zasady bezpieczeństwa podczas korzystania z urządzeń cyfrowych;
9. ma świadomość, iż nieodpowiedzialne korzystanie z technologii ma wpływ na utratę zdrowia człowieka;
10. przedstawia położenie Ziemi w Układzie Słonecznym.

Edukacja informatyczna.

Osiągnięcia ucznia:

1. posługuje się komputerem lub innym urządzeniem cyfrowym oraz urządzeniami zewnętrznymi przy wykonywaniu zadania;
2. osiągnięcia w zakresie rozwijania kompetencji społecznych;
3. współpracuje z uczniami, wymienia się z nimi pomysłami i doświadczeniami, wykorzystując technologię;
4. wykorzystuje możliwości technologii do komunikowania się w procesie uczenia się;
5. rozróżnia pożądane i niepożądane zachowania innych osób (również uczniów) korzystających z technologii, zwłaszcza w sieci Internet;
6. przestrzega zasad dotyczących korzystania z efektów pracy innych osób i związanych z bezpieczeństwem w Internecie.

2.6. Współpraca środowisk wychowawczych.

Rodzina.

Rodzice są pierwszymi wychowawcami, a rodzina chrześcijańska powinna odzwierciedlać różne aspekty i funkcje życia całego Kościoła. Aby dobrze przygotować rodziców do podejmowania tych zadań względem dzieci należy przewidzieć systematyczną współpracę katechety z rodzicami. Formy jej zależne będą od miejscowych tradycji oraz warunków szkolnych. Muszą uwzględniać one nowoczesne sposoby komunikowania się z rodzicami za pomocą multimedialnych.

Poprzez spotkania katechetyczne należy dążyć do stworzenia katechezy rodzinnej, bez której trudno mówić o pełnym przygotowaniu do życia chrześcijańskiego. Czasem szczególnie sprzyjającym współpracy trzech środowisk (szkoły, rodziny, parafii) jest okres przygotowania do pełnego uczestnictwa we Mszy świętej (I spowiedź i Komunia święta) oraz cały następny rok.

Spotkania z rodzicami winny wpisywać się w całość działań katechetycznych, a nie tylko pedagogizujących. Powinny być prowadzone w formie warsztatów, dialogu i wspólnej pracy z elementami strategii *Żywej parafii* i aktualnych duszpasterskich strategii Kościoła. Dlatego należy je organizować dla rodziców jednej klasy, a przynajmniej jednego poziomu wiekowego. Podczas tych spotkań należy dążyć do pogłębienia wiary przez odpowiednio dobrane zagadnienia (wiara wyrażana w znakach i tradycji Kościoła Greckokatolickiego, grzech, nawrócenie, celebrowanie eucharystyczna, codzienne życie wiarą).

Parafia.

Pośrednie przygotowanie do sakramentów pokuty i Eucharystii dokonuje się podczas nauki religii w szkole. Wprowadzenie zaś bezpośrednio w misterium tych sakramentów winno dokonać się w parafii miejsca zamieszkania ucznia. Tam również powinna mieć miejsce troska o uświęcenie, o pogłębienie życia eucharystycznego po Uroczystej Komunii Świętej. Parafia pozostaje bowiem najbardziej znaczącym miejscem katechezy, w tym celu, uwzględniając tradycje diecezji i miejscowe warunki.

Szczególnie ważne jest angażowanie całych rodzin w formację pastoralno-liturgiczną dzieci (włączanie się w przygotowanie liturgii, celebrowanie obrzędowe, zaangażowanie się dzieci w grupy liturgiczne: ministranci).

Uwzględnienie pogłębienia katechumenalnego przez organizację pielgrzymek, systematycznych nabożeństw organizowanych w cerkwiach i sakramentu pojednania, rocznicy Dnia Uroczystej Komunii Świętej, w którym uczestniczą nie tylko rodziny dzieci, ale również przedstawiciele całej parafii.

III. PODSTAWA PROGRAMOWA – SZKOŁA PODSTAWOWA KLASY IV-VIII

1. Charakterystyka dzieci klas IV-VIII szkoły podstawowej.

U dzieci w wieku od 9 do 15 roku życia zaczynają zachodzić radykalne zmiany fizyczne i psychiczne. Rozpoczyna się dorastanie fizjologiczne, społeczne, emocjonalne i kulturowe. W tym wieku zaznacza się intensywny rozwój umysłowy, emocjonalny i wolitywny. Wyższy poziom zaczynają wykazywać spostrzeżenia. Centralne miejsce rozpoczynają odgrywać procesy umysłowe. W tym wieku zmienia się stosunek dzieci do najbliższych. Dochodzi do konfliktów między dorastającymi dziećmi a rodzicami. W życiu szkolnym i pozaszkolnym dużą rolę zaczynają odgrywać grupy rówieśnicze, nieraz o charakterze destruktywnym.

Ważnym aspektem rozwoju dzieci klas IV-VIII jest kształtowanie stosunku do osób płci odmiernej. W tym okresie budzi się w nich ciekawość płciowa, a jednocześnie ujawnia się ostry antagonizm pomiędzy osobami różnej płci. Procesy rozwojowe dostarczają wiele problemów z dostosowaniem swego postępowania do nowych zadań i sytuacji. Zaczynają się pojawiać trudności wychowawcze. Z tym wiąże się początek okresu stwarzającego zagrożenia dla życia religijnego.

Dziecko w tym wieku może nie odczuwać potrzeby kontaktu z Bogiem. Dochodzi też do krytycznej oceny niektórych form religijnych i zachowań dorosłych, co może wpływać na zaniedbywanie praktyk religijnych. W toku dalszego rozwoju psychicznego i religijnego dziecko może dystansować się od mechanicznego przypisywania Bogu tego, co widziało u swoich rodziców. Następuje też przechodzenie od religijności autorytatywnej do prób osobistego nawiązania kontaktu z Bogiem.

Żeby dobrze ukształtować postawy religijne dzieci ważną do spełnienia rolę mają zespoły duszpasterskie działające na terenie szkoły jak i parafii. Włączenie dzieci w ich działalność nie tylko zaspokaja silną w tym okresie potrzebę kontaktów społecznych i związków z grupą rówieśniczą, ale stwarza warunki do ukształtowania właściwego obrazu Boga i dojrzałych postaw moralnych.

W tym czasie zachodzą istotne zmiany anatomiczne i fizjologiczne, postrzeganie siebie w kontekście grupowym, społecznym i związku z drugim człowiekiem. Dużą rolę w tym okresie czasu odgrywa automotywacja, poczucie godności, wartości, przyjaźni i miłości. Różnice w intensywności dojrzewania, które występują szybciej u dziewcząt niż u chłopców

znamiennie wpływają na ich wzajemne relacje. Głównie na relacjach bowiem opiera się światopogląd młodzieńczy, akceptacja siebie jako osoby wartościowej oraz przeciwstawne uczucia, niedowartościowania i kłopoty z uzyskaniem prawidłowych relacji rówieśniczych mają ogromny wpływ na całokształt rozwoju młodego człowieka.

Młody człowiek formując swój światopogląd jest pełny krytycyzmu wobec prawd przedstawianych mu przez dorosłych. Tworzy uogólnienia, testuje hipotezy oraz próbuje granice rozumianej według siebie wolności na wszystkich płaszczyznach życia.

W wieku 12-15 lat następuje również tzw. kryzys tożsamości, który związany jest z chwiejnością emocjonalną, dążeniem do autonomii oraz manifestacją własnych przekonań. W tym czasie kształtują się silne więzi z grupą, indywidualne przyjaźnie oraz związane z tym idealistyczne wymagania wobec osób najbliższych, rodziców, nauczycieli i Kościoła.

Weryfikacja prawd religijnych, moralnych i etycznych odbywa się bardzo wnikliwie. Często przybiera postać buntu wobec norm i odpowiedzialności. Z drugiej strony młodzież w tym wieku przeżywa swą religijność bardzo emocjonalnie angażując się w wiele dzieł Kościoła, wspólnoty, przyjaciół i grupy.

Okres ten jest bardzo ważny by wykształcić w młodym człowieku tożsamość eklezjalną. Ukształtować wrażliwy system norm moralnych, właściwą motywację przynależności do wspólnoty Kościoła Powszechnego, a w przypadku Kościoła Grekokatolickiego do Kościoła Wschodniego.

2. Cele katechezy – wymagania ogólne.

Odbiór, analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym.

Uczeń rozwija sprawność rozumienia słownictwa religijnego, rozwija umiejętność korzystania z Pisma Świętego, rozwija zainteresowania różnymi dziedzinami religii, umiejętnie potrafi poszukiwać interesujące go wiadomości, budzi zainteresowanie przesłaniem Bożym, poznaje specyfikę sposobów wypowiedzi o charakterze religijnym, poprzez teksty religijne kształtuje i rozwija swoje sumienie, chrześcijańską hierarchię wartości, swoją wrażliwość i poczucie własnej tożsamości ucznia Chrystusa w Kościele Grekokatolickim. Ukazuje działanie Boga w sakramentach oraz formuje sumienie w duchu nauczania Kościoła.

Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń rozwija umiejętność wypowiadania się na tematy poruszane na zajęciach, z zainteresowaniem opowiada o tekstach biblijnych i Kościele, troszczy się o poprawność własnych wypowiedzi.

Zainteresowanie problematyką kościelną.

Uczeń zadaje różne pytania, *dlaczego jest tak, a nie inaczej?* w odniesieniu do obecności Kościoła w świecie, a na zadane pytania próbuje sam odpowiedzieć.

Zaciekawienie otaczającym światem i praktyczne wykorzystanie wiedzy religijnej.

Uczeń z zainteresowaniem bada i stara się poznać miejsce i znaczenie Kościoła w świecie, poszukuje odpowiedzi na pytania: *dlaczego?*, *jak to jest?*, *czy mogłoby być inaczej?*, zauważa zjawiska, które zachodzą w jego najbliższym otoczeniu, w społeczności świeckiej i kościelnej, stara się w sposób interesujący opowiadać o swoim Kościele, rozpoznaje podstawowe sytuacje zagrażające zdrowiu i życiu oraz świadomie działa na rzecz ochrony zdrowia własnego i innych, rozumie potrzebę pomocy bliźnim w trudnych sytuacjach życia, przekonuje się, że świat został stworzony przez Boga, szanuje przyrodę i dorobek kulturowy społeczności. Poznaje historię Zbawienia przy interpretacji Starego i Nowego Testamentu oraz dziejów Kościoła.

Postawa moralna.

Uczeń rozumie pojęcie odpowiedzialności wobec najbliższego otoczenia, rodziny i szkoły, prezentuje refleksyjną postawę wobec zobowiązań moralnych, rozpoznaje podstawowe wartości i dokonuje właściwej ich hierarchizacji. Kształtowanie umiejętności uzasadniania swoich przekonań i wyborów.

Cele Katechezy – wymagania ogólne	Treści	Wymagania szczegółowe – wiedza i umiejętności. Uczeń:	Wychowanie ucznia do:
I. Wiara Kościoła.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wiara, jako dar i zadanie. Wiara, jako pomoc w zrozumieniu swego życia i świata. 2. Motywacja do poznania przesłania Pisma Świętego oraz Tradycji Kościoła. 3. Środowisko wzrastania w wierze (rodzina, wspólnota Kościoła). 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Wie, dlaczego chrześcijanin powinien znać zasady wiary wynikające z Objawienia Bożego. 1.2. Wskazuje na nauczanie Kościoła, jako na źródło zasad wiary i jej pogłębienia. Potrafi właściwie wskazać źródła nauczania Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem Pisma Świętego, KKK, KKKW oraz KUKGK 1.3. Uzasadnia znaczenie wiary i jej przymiotów w życiu człowieka. 	<p>Tworzenia sytuacji wychowawczych umożliwiających doświadczenie miłości Boga i ich interpretacje. Budzenia zainteresowania przesłaniem Bożym, znaczeniem wiary i jej źródeł.</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 2. Przesłanie Pisma Świętego. Właściwa interpretacja tekstów biblijnych – najprostsze sposoby odczytania przesłania Starego i Nowego Testamentu. Podstawowe wiadomości o Piśmie Świętym (powstanie, autorzy, nazwy i skróty, podział Starego i Nowego Testamentu). Pismo Święte, jako ponadczasowa księga i jako odpowiedź na ludzkie pytania i pomoc w kształtowaniu własnego życia. 	<ol style="list-style-type: none"> 2.1. Wskazuje objawionego w Słowie Bożym Boga miłującego człowieka, poczynając od dzieła stworzenia poprzez historię Narodu Wybranego aż do Zbawienia w Jezusie Chrystusie. 2.2. Rozumie i uzasadnia, że wypełnieniem Starego Testamentu jest Nowy Testament. 2.3. Uczeń odnajduje (potrafi posługiwać się siglami ST i NT) i interpretuje poszczególne fragmenty Pisma Świętego. Prezentuje ogólną wiedzę o Piśmie Świętym. 2.4. Odnajduje korelacje Pisma Świętego z Liturgią, Rokiem Liturgicznym, zwyczajami, Tradycją Kościoła, oraz aktualnymi wyzwaniem życia człowieka i świata. 2.5. Zna autorów Ewangelii i Listów. 2.6. Definiuje pojęcia osoby, jako obrazu Boga, istoty złożonej z duszy i ciała. 2.7. Rozumie przesłanie zawarte w opisie stworzenia. 2.8. Postrzega ludzkie życie, jako pielgrzymkę do Boga. 	<p>Rozwijania umiejętności korzystania z Pisma Świętego, wypracowania analizy tekstów biblijnych szczególnie w kontekście odczytania wezwania Bożego do chrześcijańskiego sposobu życia.</p>

	<p>3. Symbol wiary – wprowadzenie w naukę o wierze. Treść symbolu wiary. Przesłanie Pisma Świętego, szczególnie fragmentów o stworzeniu świata, historii Narodu Wybranego, prorokach oraz dotyczących miłosierdzia, opatrności i miłości Boga Ojca (na przykładzie dziejów Izraela), życia i dzieła Jezusa Chrystusa (wybrane przypowieści). Działanie Duch Świętego w świecie, Kościele oraz we w własnym życiu.</p>	<p>3.1. Uczeń potrafi wskazać związki Biblii, wiary i Kościoła z historią Narodu Wybranego oraz kultury chrześcijańskiej. 3.2. Ukazuje związek pomiędzy wydarzeniami Starego Testamentu, a wypełnieniem ich w Nowym Testamencie. 3.3. Rozumie znaczenie symboli Starego Testamentu. 3.4. Zna Dekalog, nowotestamentowe przykazania błogosławieństw oraz przykazanie miłości. 3.5. Referuje wybrane wydarzenia i teksty biblijne. 3.6. Opisuje działanie Ducha Świętego w Kościele, świecie i życiu poszczególnych postaci biblijnych. 3.7. Potrafi wymienić dary i owoce Ducha Świętego. 3.8. Prezentuje najważniejsze wydarzenia życia wybranych postaci starotestamentalnych (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon, Izajasz, Jeremiasz, Jonasz).</p>	<p>Odkrywania wiary jako fundamentalnego czynnika w rozumieniu świata, własnego życia i potrzeb bliźniego.</p>
	<p>4. Wcielenie Syna Bożego. Epifania – Syn Jednorodzony. Świadczenia historyczności Jezusa. Życie, nauczanie i zbawczy charakter dzieła Jezusa Chrystusa.</p>	<p>4.1. Objaśnia fragmenty Ewangelii, mówiące o Wcieleniu Syna Bożego. 4.2. Zna fragmenty Ewangelii mówiące o chrzcie Syna Bożego. 4.3. Przedstawia liturgiczne obrzędy święcenia wody i zwyczaje poświęcenia domostw. 4.4. Prezentuje starożytnie świadectwa biblijne, patrystyczne i pozachrześcijańskie na temat historyczności Jezusa. 4.5. Przedstawia podstawowe fakty z życia i działalności Jezusa Chrystusa.</p>	<p>Przedstawiania prawdy o Synu Bożym i Duchu Świętym.</p>
	<p>5. Pobożność maryjna. Ikonografia Matki Bożej. Nauka Kościoła o Bogurodzicy, teksty modlitw, kult Matki Bożej w Kościele Wschodnim.</p>	<p>5.1. Uczeń potrafi wymienić znane nabożeństwa do NMP (Akatyst, Moleben). 5.2. Rozpoznaje ikony maryjne, potrafi zinterpretować niektóre symbole ikonograficzne. 5.3. Wymienia i krótko charakteryzuje główne święta cerkiewne poświęcone Matce Bożej, posiłkując się ikonografią, tekstami liturgicznymi, modlitwami.</p>	<p>Wiedzy na temat Maryi jako Wspomożycielki i Orędowniczki.</p>

	<p>1. Symbolika liturgiczna, przede wszystkim Eucharystii (rodzaje i autorzy Liturgii świętej). Poszczególne treści Liturgii Jana Chryzostoma (części i ich symbolika). Dobowy cykl nabożeństw. Liturgia Uprzednio Poświęconych Darów. Sakramenty: podział, podstawy biblijne oraz ich znaczenie w życiu chrześcijanina. Eucharystia – źródło i cel Kościoła sakramentem miłości. Wymiar Eklezjalny i Eschatologiczny w służbie wspólnoty.</p>	<p>1.1. Zna sakramenty Kościoła, posługuje się symbolami, które potrafi interpretować. 1.2. Wskazuje biblijne podstawy i źródło sakramentów. 1.3. Rozumie znaczenie sakramentów w życiu Kościoła i każdego chrześcijanina. 1.4. Zna proste teksty liturgiczne charakterystyczne dla poszczególnych sakramentów. 1.5. Potrafi wymienić autorów Liturgii Świętej, zna jej części i znaczenie poszczególnych symboli, potrafi je scharakteryzować. 1.6. Wymienia nabożeństwa cyklu dobowego Kościoła Greckokatolickiego. 1.7. Omawia posługi parasakramentalne. Zna wartość czynnego i świadomego angażowania się w Liturgię Kościoła. 1.8. Formułuje argumenty za uczestnictwem w Liturgii.</p>	<p>Kształtowania umiejętności świadomego uczestnictwa w liturgii Kościoła. Rozwijania wiedzy na temat symboliki Kościoła, zwłaszcza Kościoła Wschodniego.</p>
<p>II. Modlitwa Kościoła.</p>	<p>2. Podział roku liturgicznego, istota okresów liturgicznych. Roczny cykl nabożeństw w Kościele Greckokatolickim. Ikonografia poszczególnych świąt w roku liturgicznym. Teksty liturgiczne na wybrane okresy roku liturgicznego. Aktualizacja zbawczych wydarzeń w Liturgii roku kościelnego.</p>	<p>2.1. Zna i rozumie specyfikę okresów roku liturgicznego. 2.2. Wskazuje teksty liturgiczne charakterystyczne dla poszczególnych okresów roku liturgicznego: – Kanon pokutny św. Andrzeja z Krety, – Nabożeństwa Wielkopostne (Liturgia Uprzednio Poświęconych Darów), – Nabożeństwa paschalne, – Post Filipowy i okres Bożego Narodzenia. 2.3. Potrafi rozpoznać i krótko omówić ikony dwunastu głównych świąt. 2.4. Wymienia najważniejsze święta Kościoła Greckokatolickiego. 2.5. Rozumie związek okresów liturgicznych z życiem chrześcijańskim. 2.6. Wskazuje, w jaki sposób może świadomie uczestniczyć w Liturgii roku Kościoła. 2.7. Umie wskazać związek i historię poszczególnych świąt z Pismem Świętym.</p>	<p>Umiejętności świadomego przeżywania roku liturgicznego.</p>

	<p>3. Modlitwa, jako podstawa życia chrześcijańskiego. Potrzeba modlitwy – naturalna potrzeba chrześcijanina. Modlitwa, jako codzienna rozmowa z Bogiem – spotkanie z kochającym Ojcem. Modlitwa Kościoła Greckokatolickiego. Modlitwa do Bogurodzicy. Przykłady osób żyjących modlitwą. Sakramenty w służbie wspólnoty.</p>	<p>3.1. Uzasadnia potrzebę modlitwy. Wie, jakie znaczenie ma modlitwa dla wierzącego. 3.2. Potrafi samodzielnie wyrazić słowami modlitwę dziękczynienia, uwielbienia, przeproszenia i prośby. 3.3. Potrafi wskazać przykłady ludzi modlitwy, przykłady świętych Kościoła Greckokatolickiego. 3.4. Zna podstawowe modlitwy charakterystyczne dla Kościoła Greckokatolickiego: modlitwa św. Efrema Syryjczyka; modlitwa Jezusowa. 3.5. Uzasadnia wartość modlitewnej i samodzielnej lektury Biblii. 3.6. Charakteryzuje cel poszczególnych sakramentów oraz interpretuje wybrane teksty liturgiczne odnoszące się do nich.</p>	<p>Kształtowania postawy modlitwy i pomocy w otwarciu się w modlitwie na Boga. Pogłębiania w przeżywaniu modlitwy. Uczestnictwa w życiu sakramentalnym Kościoła Greckokatolickiego.</p>
<p>III. Życie Kościoła.</p>	<p>1. Przykazania Boże oraz „Błogosławieństwa” troską Boga o człowieka. Znaczenie i aktualność Dekalogu. Dzień święty – pojęcie w Starym i Nowym Testamencie oraz dzisiaj. Wartości w życiu chrześcijanina. Wierność Bogu w codziennych wyborach. Postawy życia chrześcijańskiego: powinność moralna, sumienie, prawo naturalne.</p>	<p>1.1. Potrafi wskazać teksty biblijne mówiące o przykazaniach i Błogosławieństwach. Umie przeprowadzić ich analizę. 1.2. Wyjaśnia poszczególne przykazania Dekalogu, analizuje w oparciu o przykłady. 1.3. Potrafi wskazać różnicę między dobrem a złem w codziennych wyborach moralnych, rozumie konsekwencję takich wyborów. 1.4. Wskazuje pozytywne wzorce zachowań oparte na przykładach biblijnych i żywotach świętych (zna świętych Kościoła Greckokatolickiego). 1.5. Umie wyjaśnić pojęcie Dnia Świętego, wie jak powinno wyglądać właściwie świętowanie niedzieli. 1.6. Wskazuje, w jaki sposób chrześcijanin powinien procować nad rozwojem sumienia, uzasadnia wartość sakramentu pokuty i pojednania – jako sakramentu nawrócenia. 1.7. Umie zdefiniować pojęcie godności ludzkiej. 1.8. Zilustruje zasady i własności prawa naturalnego.</p>	<p>Rozwijania umiejętności interpretacji doświadczeń we własnym życiu w świetle wezwania Bożego oraz odpowiedzialnej postawy chrześcijańskiej.</p>

	<p>2. Wartość życia i zdrowia ludzkiego od momentu poczęcia aż do naturalnej śmierci oraz ich zagrożenia. Umiejętność przyjęcia trudnych sytuacji życiowych, np.: choroba, śmierć. Przykazanie miłości bliźniego, jego realizacja we wspólnocie Kościoła. Przemiany okresu pre-adolescencji. Analiza Dekalogu.</p>	<p>2.1. Umie wskazać właściwe wybory i ich motywy w codziennym życiu. 2.2. Zna wartość życia ludzkiego oraz potrzebę jego ochrony od momentu poczęcia aż do naturalnej śmierci. 2.3. Potrafi uzasadnić potrzebę pomocy bliźnim w trudnych sytuacjach życiowych. 2.4. Przejawia refleksyjną postawę wobec zobowiązań moralnych. 2.5. Rozumie dar płciowości. 2.6. Określa obowiązki wynikające z poszczególnych przykazań Bożych. 2.7. Charakteryzuje pojęcia prawdziwej miłości w różnych aspektach życia ludzkiego, (czystość, seksualność, pokusy, pożądlivości).</p>	<p>Kształtowania chrześcijańskiej postawy wobec różnych sytuacji życiowych i zobowiązań moralnych.</p>
	<p>3. Wspólnota, jako miejsce kształtowania w różnych wymiarach życia społecznego. Wartości, jako fundament relacji we wspólnocie. Prawa i obowiązki wynikające z uczestnictwa we wspólnocie.</p>	<p>3.1. Rozumie pojęcie wspólnoty, zna podstawowe zasady przynależności do różnych wspólnot (Kościół, naród, rodzina, grupa). 3.2. Potrafi wskazać swe uczestnictwo i rolę oraz właściwości przynależności do wspólnoty Kościoła Greckokatolickiego w Polsce. 3.3. Angażuje się w rozwój własny oraz potrzeby wspólnoty. 3.4. Przejawia postawę odpowiedzialności.</p>	<p>Kształtowania poczucia przynależności, posiadania miejsca w społeczności oraz wskazania zadań wynikających z tej przynależności.</p>
	<p>4. Zadania i specyfika przynależności do Kościoła Greckokatolickiego. Początki chrześcijaństwa na Rusi-Ukrainie. Historia Kościoła Greckokatolickiego.</p>	<p>4.1. Zna elementy historii Kościoła Wschodniego. 4.2. Potrafi utożsamiać się ze wspólnotą we wszystkich wymiarach. 4.3. Zna zasady funkcjonowania, szczególne obowiązki oraz specyfikę Kościoła Greckokatolickiego. 4.4. Potrafi wymienić największe postaci danej wspólnoty. 4.5. Uzasadnia znaczenie chrztu dla historii Ukrainy. 4.6. Opisuje związek Cerkwi z życiem narodu ukraińskiego. 4.7. Wyjaśnia różnice i podobieństwa katolicyzmu i pozostałych głównych wyznań chrześcijańskich.</p>	<p>Formowania postawy we wspólnocie Kościoła Greckokatolickiego.</p>

		4.8. Wyjaśnia znaczenie świadectwa współczesnych męczenników Kościoła Greckokatolickiego.	
5. Postawa odpowiedzialności za bliźnich. Zadania wobec różnych wspólnot, np.: Kościoła, narodu, szkoły, grupy rówieśniczej. Wartość szacunku i tolerancji dla siebie i innych ludzi.		5.1. Potrafi wskazać potrzeby wspólnoty oraz poszczególnych członków, wykazuje chęć pomocy i określa jej sposoby. 5.2. Potrafi wskazać na lokalne ośrodki pomocy, np.: Caritas. 5.3. Umie wskazać właściwe zachowanie we wspólnocie, reaguje na niewłaściwą postawę w określonej grupie. 5.4. Potrafi rozwiązywać trudne sytuacje w duchu wiary i miłości.	Odkrywania motywacji do odpowiedzialnego uczestnictwa we wspólnocie oraz szacunku dla wszystkich ludzi.
6. Pięćdziesiątnica, jako początek Kościoła Chrystusowego. Działalność apostołska uczniów Chrystusa. Życie pierwszych chrześcijan. Rozwój chrześcijaństwa na świecie, w Polsce i ziemiach Rusi Kijowskiej. Unia Brzeska.		6.1. Zna historię wspólnoty pierwszych chrześcijan, wymienia przyczyny i podaje przykłady prześladowania chrześcijan. 6.2. Potrafi wskazać najważniejsze wydarzenia historii chrześcijaństwa na świecie, a szczególnie na Rusi Kijowskiej – Ukrainie. 6.3. Wyjaśnia znaczenie Chrztu Rusi Kijowskiej. 6.4. Zna najważniejsze daty i postaci Kościoła Greckokatolickiego.	Rozwijania poczucia odpowiedzialności za wspólnotę Kościoła. Świadomości bogactwa historii Kościoła Powszechnego, szczególnie Kościoła Wschodniego.
7. Zadania chrześcijanina w życiu społecznym. Szczególne powołanie i misja do dawania świadectwa w Kościele i świecie. Własne zaangażowanie w misję Kościoła. Świętość – szczególne świadectwo wiary.		7.1. Potrafi odpowiedzialnie podjąć zadania w najbliższym otoczeniu. 7.2. Włącza się w różne formy apostołstwa, w środowisku lokalnym. 7.3. Wskazuje na różne sposoby dawania świadectwa wiary w życiu codziennym. 7.4. Potrafi wskazać specyfikę świadectwa wspólnoty Kościoła Greckokatolickiego w misji Kościoła Powszechnego. 7.5. Wyjaśnia cel misji w oparciu o Pismo Święte. 7.6. Ukazuje zaangażowanie w tworzenie chrześcijańskiej kultury, szczególnie w Kościele Greckokatolickim. 7.7. Charakteryzuje religie niechrześcijańskie. Ukazuje właściwą postawę wobec sekt i zagrożeń wynikających z postępu cywilizacji.	Budowania postawy odpowiedzialności oraz świadectwa własnego życia w środowisku życiowym. Umiejętności angażowania się w misję Kościoła.

3. Zalecane warunki i sposób ich realizacji.

Wiek 15 lat to okres kształtowania wiedzy religijnej, zarówno od strony teoretycznej jak i praktycznej. Podejmując zadania pogłębiania wiedzy religijnej, nauczanie religii winno akcentować podawanie i pogłębianie wiadomości religijnych, zmierzać do ich systematyzacji, hierarchizacji, budzić zainteresowanie problemami religijnymi, kształtować umiejętności. Należy posługiwać się różnymi metodami, które są bardzo pomocne w realizacji powyższych zadań. Są to metody podające i poszukujące z obrazem i środkami audiowizualnymi. Ważne jest aktywizowanie uwagi przez urozmaicone treści nauczania i różnorodność stosowanych metod.

Katecheza winna zainteresować ucznia aktualnymi wydarzeniami w życiu Kościoła, wprowadzać w lekturę Pisma Świętego, zapoznać z wybranymi fragmentami Pisma Świętego, Starego i Nowego Testamentu, wprowadzać w podstawowe prawdy wiary Kościoła w oparciu o teksty biblijne, pomóc w pogłębianiu przeżywania roku liturgicznego, pomóc w rozumieniu liturgii, a zwłaszcza Eucharystii, kształtować umiejętność czynnego, świadomego i zaangażowanego włączania się w liturgię Kościoła, wskazywać chrześcijańskie motywy wyborów w codziennym życiu, pomóc w budowaniu systemu wartości opartego na wierze. Należy pamiętać, żeby przekazywać dziecku wraz z teorią, żywą wiarę wraz z praktykowaniem w Kościele Greckokatolickim. Potrzeba zwrócić szczególną uwagę na udział uczniów na lekcjach katechezy pochodzących z rodzin niepełnych i dysfunkcyjnych, zdiagnozować problemy i włączyć się w proces wychowania przy zachowaniu kontaktu z uczniem, służyć mu radą i wiernym towarzyszem w odkrywaniu własnej wartości.

4. Korelacja nauczania religii z innymi przedmiotami.

Język mniejszości narodowej.

Korelacja dotyczy przede wszystkim słownictwa religijnego, tekstów biblijnych i modlitw.

Język polski.

- Rozumie pojęcia nadawcy i odbiorcy, sposoby rozpoznawania intencji wypowiedzi.
- Uczeń tworzy formy wypowiedzi: opis, dialog oraz proste formy użytkowe.
- Wskazuje związki znaczeniowe między wyrazami.
- Zna pojęcia: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, przedmiot mówiący, narracja, przenośnia, rytm.

- Dostrzega różnice między językiem potocznym a językiem literatury oraz językiem regionu.
- Rozpoznaje pojęcia z teorii literatury: bohater, wątek, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy, rym, zwrotka, refren, baśń, opowiadanie, powieść, proza, poezja.
- Stosuje terminy związane z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą.
- Umie tworzyć wypowiedzi ustne i pisemne: opis, rozprawka, list, sprawozdanie, scenariusz.

Muzyka.

- Uczeń stosuje podstawowe pojęcia muzyczne; wykorzystuje w śpiewie oraz grze na instrumentach. Śpiewa ze słuchu lub z wykorzystaniem nut piosenki. Wybrane pieśni gra na instrumentach ze słuchu i z wykorzystaniem nut melodie, schematy rytmiczne i proste utwory. Uczeń słucha wybranych dzieł literatury muzycznej, pieśni patriotycznych oraz utworów ludowych. Uczeń zna różnorodność muzyki ojczystej, w tym regionalnej.

Plastyka.

- Uczeń ma kontakt z dziełami sztuki plastycznej – ikony, galerie, muzea.
- Określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i tradycją w swoim środowisku lokalnym i regionalnym; uczestniczy w życiu kulturalnym swego środowiska.
- Uczeń rozróżnia określone dyscypliny w takich dziedzinach jak: architektura, sztuki plastyczne i w innych dziedzinach sztuki (fotografia, film) i przekazach medialnych (telewizja, Internet).
- Zna funkcję religii w kulturze.

Historia i społeczeństwo.

- Uczeń potrafi opisać swoją Ojczyznę, uwzględniając tradycję historyczno-kulturową i problemy społeczno-gospodarcze. Wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych, symboli państwowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej.
- Posługuje się wiedzą z historii starożytnej, średniowiecza oraz z czasów współczesnych. Potrafi w kontekście tej wiedzy ukazać historię Kościoła.

- Zna historie Rusi Kijowskiej – Ukrainy od początków jej istnienia aż do niepodległości kraju.
- Uczeń potrafi wyjaśnić podłoże prześladowań religijnych, szczególnie w czasach komunizmu, na obszarze Ukrainy. Zna współczesnych męczenników Kościoła Greckokatolickiego.
- Społeczeństwo. Uczeń potrafi wyjaśnić znaczenie pracy w życiu człowieka i dostrzega jej społeczny podział; opisuje różne grupy społeczne i wskazuje ich role w społeczeństwie.
- Uczeń wyjaśnia, co to jest: prawda, dobro, sprawiedliwość i piękno w otaczającym świecie.
- Potrafi wyjaśnić kwestię społeczne, różne systemy moralne oraz prawa wolności człowieka.
- Wobec zagadnienia wspólnot narodowych i etnicznych potrafi wyjaśnić wartość tożsamości społeczno-kulturowej oraz potrzebę przeciwstawienia się zjawisku rasizmu, ksenofobii, antysemityzmu oraz szowinizmu.
- Udziela się w życiu publicznym, widzi potrzebę włączenia się w sprawy Ojczyzny poprzez dostępne środki, funkcje i kampanie społeczne w celu poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.
- Opisuje swoją postawę wobec innych. Koleżeństwo, przyjaźń, miłość. Prawa moje i prawa innych. Stosunek do środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Geografia i biologia.

- Posiada wiedzę na temat ewolucji życia, zna źródła wiedzy o jej przebiegu. Potrafi opisać układy człowieka, ich budowę i znaczenie.
- Uczeń potrafi wyjaśnić wpływ codziennych zachowań w domu, w szkole, w miejscu zabawy na środowisko naturalne człowieka, umie proponować działania sprzyjające środowisku przyrodniczemu; podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu środowiska na zdrowie człowieka.
- Uczeń zdobywa wiedzę na temat złożoności świata żywego.
- Posiada wiadomości na temat Ziemi w układzie słonecznym.
- Kształtuje odpowiedzialną postawę za otaczające środowisko. Zna sposoby ochrony przyrody i konieczność ich stosowania dla zachowania gatunków i ekosystemów.
- Zna zachowania dotyczące zdrowego sposobu życia oraz takie, które zagrażają zdrowiu.

Zajęcia komputerowe.

- Bezpieczne posługiwanie się komputerem i jego oprogramowaniem.
- Wykorzystywanie komputera oraz programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy z różnych dziedzin.
- Wykorzystywanie komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych do rozwijania swoich zainteresowań, zastosowanie komputera w życiu codziennym, opisywanie zagrożeń i ograniczeń związanych z korzystaniem z komputera i Internetu.

Wychowanie do życia w rodzinie.

- Przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu.
- Więzy rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie, konflikty i ich rozwiązywanie.
- Macierzyństwo i ojcostwo.
- Ciąża, rozwój płodu, poród, przyjęcie dziecka jako nowego członka rodziny. Płodność jako wspólna sprawa kobiety i mężczyzny. Metody rozpoznawania płodności i ich wartość w planowaniu rodziny.
- Różnice i podobieństwa między chłopcami i dziewczętami, identyfikacja z własną płcią, akceptacja i szacunek dla ciała.
- Zmiany psychiczne i fizyczne okresu dojrzewania.
- Prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa, postawy asertywne.
- Życie jako fundamentalna wartość, fazy psychofizycznego rozwoju człowieka od poczęcia aż do naturalnej śmierci.
- Troska o osoby chore, niepełnosprawne. Ochrona życia na każdym jego etapie.
- Mass media – zasady i kryteria wyboru czasopism, książek, filmów i programów telewizyjnych.

Lektury:

- * Biblia! Pięcioksiąg, wybrane przypowieści ewangeliczne, Listy św. Pawła.
- * C.S. Lewis „Opowieści z Narnii”.
- * Jan Paweł II „Przekroczyć próg nadziei” (fragmenty).
- * Włodzimierz Monomach „Pouczenie dzieciom”.

5. Współpraca środowisk wychowawczych.

Rodzina.

Nawiązanie kontaktu z rodziną na tym etapie nauczania jest konieczne ze względu na kształtowanie odpowiedzialnego i świadomego młodego człowieka w zakresie przygotowania do dorosłego życia chrześcijanina. Właściwym kierunkiem działań wychowawczych jest pobudzanie, zachęcanie i angażowanie rodziny w różnorodne projekty, proponowane przez katechetę w szkole. Mogą to być zadania integrujące rodzinę, wspomagające rozwój dziecka (koncerty, różnorodne konkursy, wycieczki, pielgrzymki lub gry i zabawy dydaktyczne). Celem tych działań ma być pomoc rodzicom w pogłębieniu wzajemnych relacji oraz relacji z Bogiem.

Rodzina daje pierwsze wzorce życiowe. Z rodzinnego domu wynosi się umiejętność właściwego zachowania się wobec ludzi i problemów, przejmuje się nawyki i przyzwyczajenia, a także model życia religijnego.

Parafia.

Ukazywanie miejsca, roli i zadań dzieci w parafii, związanie ich z liturgią i duszpasterstwem wymaga ożywienia form duszpasterskiego oddziaływania, wspomagającego lekcje religii w postaci grup duszpasterskich, kół zainteresowań działających na terenie szkoły lub parafii.

Należy kształtować wiarę religijną poprzez aktywne uczestnictwo w nabożeństwach, przystępowanie do sakramentów, zwłaszcza regularnej spowiedzi i częstej Komunii Świętej. Atrakcyjną formą dla uczniów są wspólne wyjścia do świątyni parafialnej, wyjazdy, udział w pielgrzymkach, uczestnictwo w parafialnych zawodach sportowych, czynny udział w rekolekcjach.

Katecheta powinien motywować i zachęcać dzieci do kontynuacji i pogłębiania zainteresowań religijnych w innych dostępnych formach działalności parafialnej: chór, koło ikonograficzne, służba ołtarza, wolontariat itp.

IV. PODSTAWA PROGRAMOWA – SZKOŁA PONADPODSTAWOWA

1. Charakterystyka uczniów w szkole ponadpodstawowej.

Edukacją w szkole ponadpodstawowej objęta jest młodzież między 15 a 21 rokiem życia. W tym wieku szczególnej wartości nabierają przyjaźnie nawiązywane z rówieśnikami oraz osobami o odpowiadającym im poziomie rozwoju i zainteresowań. Wzrasta niezależność emocjonalna oraz autonomia przy podejmowaniu decyzji i określaniu swego stosunku do wartości, zwłaszcza moralnych i religijnych.

Religijność współczesnego nastolatka bywa selektywna (wybiórcze przyjmowanie zasad moralnych), impresywna (nastawienie na przeżycie), indywidualistyczna (uznanie wiary za sprawę prywatną), naskórkowa (chodzenie do Kościoła bez podejmowania trudu przemiany życia) oraz podatna na kryzysy.

Pogłębiająca się dezorientacja względem różnych propozycji religijnych powoduje, że religia postrzegana jest jako sprawa prywatna, a zasady etyczne uzasadnia się poprzez odwoływanie do praw ludzkich, a nie do Objawienia Bożego. Młodzież w imię własnej wolności niekiedy krytykuje instytucje religijne, autorytet kościelny oraz odrzuca moralność zastępując je tzw. innymi atrakcjami współczesnego świata.

Młodzież jest pozostawiana dosyć często sama sobie. Dlatego poczucie akceptacji i bezpieczeństwa powinno ułatwić zmagania z zagrożeniami cywilizacji. Wiedza i umiejętności przekazywane na lekcjach katechezy powinny odsłaniać ducha i religijny wymiar ludzkiej egzystencji.

Katecheza powinna spełniać także charakter integracyjny. Jest też okazją do kształtowania własnej tożsamości religijnej i narodowej.

2. Cele katechetyczne – wymagania ogólne.

2.1. Analiza i interpretacja tekstów.

- Uczeń potrafi rozpoznać teksty biblijne.
- Odkrywa wartość egzystencjalną analizowanych tekstów, wykorzystuje poznane teksty biblijne i religijne w pogłębionej dyskusji na temat Kościoła i religii.
- Uczeń rozwija swoje zainteresowania.

2.2. Socjalizacja kościelna.

- Uczeń odkrywa swoje miejsce w Kościele, uwzględniając specyfikę przynależności do Kościoła Greckokatolickiego.

2.3. Odkrywanie powołania chrześcijańskiego.

- Uczeń kształtuje właściwe postawy chrześcijańskie.
- Uczeń przygotowuje się do samodzielnych decyzji zgodnie z nauczaniem Jezusa Chrystusa.
- Uczeń rozumie konieczność zachowania tożsamości religijnej i wierności nauczaniu Kościoła.
- Uczeń wyrabia w sobie poczucie indywidualnej modlitwy jako ważnego elementu modlitwy we wspólnocie kościelnej.

2.4. Tworzenie wypowiedzi, obserwacje, doświadczenia.

- Uczeń pogłębia w sobie umiejętność wypowiadania się na tematy poruszane na zajęciach.
- Potrafi posługiwać się różnymi źródłami informacji (własne obserwacje, doświadczenia, teksty, mapy, tabele, fotografie, filmy).

Cele katechezy – wymagania ogólne	Treści	Wymagania szczegółowe – wiedza i umiejętności. Uczeń	Wychowanie ucznia do:
I. Wiara Kościoła.	<p>1. Bóg w swoim wnętrzu: Tajemnica Boga Trójjedynego. Imiona Boga w Starym i Nowym Testamencie.</p>	<p>1.1. Wyjaśnia tajemnicę Trójcy Przenajświętszej jak jedność Trzech Osób Boskich.</p> <p>1.2. Uzasadnia prawdę, że Bóg opiekuje się światem i człowiekiem – Opatrzność Boża.</p> <p>1.3. Odkrywa zamysł Boży, co Bóg chce powiedzieć człowiekowi przez stworzenie.</p> <p>1.4. Definiuje i wyjaśnia pojęcie Bożego Objawienia i Tradycji (Objawienie Boże a objawienia prywatne).</p> <p>1.5. Określa na podstawie tekstów biblijnych przymioty Boga: miłosierdzie, dobroć, Bóg jest miłością i prawdą.</p> <p>1.6. Charakteryzuje relacje między wiarą a naukami przyrodniczymi oraz między wiarą a ewolucyjną wizją świata.</p>	<p>Odkrywania prawdy o Bogu Stwórcy wszechświata.</p>
	<p>2. Księgi Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu. Główne wydarzenia i postaci starotestamentalnej historii zbawienia. Ewangelie i Listy św. Pawła.</p>	<p>2.1. Prezentuje ogólną wiedzę o Biblii – podział, liczba ksiąg Starego i Nowego Testamentu.</p> <p>2.2. Charakteryzuje związek między Pismem Świętym i Tradycją.</p> <p>2.3. Przedstawia podstawowe wydarzenia należące do starotestamentalnej historii zbawienia (Patriarchowie, Wyjście i Przymierze, Zdobycie Ziemi Obiecanej, Królowie, Niewola Babilońska, Powstanie Machabeuszów).</p> <p>2.4. Prezentuje najważniejsze wydarzenia z życia wybranych postaci starotestamentalnych (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon, Izajasz).</p> <p>2.5. Umie posługiwać się terminami: Ewangelia, Ewangelie synoptyczne, natchnienie biblijne.</p> <p>2.6. Zna autorów Ewangelii i Listów.</p> <p>2.7. Zna zasady prywatnego czytania i interpretowania Pisma Świętego.</p>	<p>Przedstawienia prawdy o Bożym Objawieniu poprzez Słowo Boże.</p>

	<p>3. Świadczenia historyczności Jezusa. Życie i nauczanie Jezusa Chrystusa. Rola Jezusa Chrystusa w historii ludzkości. Obraz Jezusa Chrystusa w Nowym Testamencie. Jezus Chrystus Głową Kościoła.</p>	<p>3.1. Prezentuje starożytne świadectwa biblijne, patrystyczne i pozachrześcijańskie na temat historyczności Jezusa. 3.2. Przedstawia podstawowe fakty z życia i działalności Jezusa Chrystusa. 3.3. Odkrywa Chrystusa jako wyzwalającego i przemieniającego człowieka; ukazującego korzenie ludzkiej godności. 3.4. Poznaje cechy osoby Chrystusa w poszczególnych Ewangeliach. 3.5. Wyjaśnia związek Chrystusa z powołanym przez Niego Kościołem.</p>	<p>Przybliżenia tajemnicy Chrystusa i Jego przesłania.</p>
	<p>4. Pogłębiać rozumienie i przyjęć prawdę o Chrystusie Zmartwychwstałym. Śmierć jako przejście do nowego życia. Pojęcie Sądu Bożego i paruzji.</p>	<p>4.1. Odczytuje ostateczne powołanie chrześcijanina. 4.2. Wymienia fragmenty Pisma Świętego potwierdzające wiarę w Zmartwychwstanie. 4.3. Ukazuje, na czym polega powtórne przyjście Jezusa Chrystusa.</p>	<p>Zrozumienia zmartwychwstania Chrystusa i paruzji.</p>
	<p>5. Źródła nauki o Kościele. Przymioty Kościoła.</p>	<p>5.1. Interpretuje biblijne obrazy Kościoła. 5.2. Wyjaśnia przymioty Kościoła na podstawie Symbolu wiary (CREDO).</p>	<p>Poznania Kościoła jako ikony Trójcy Świętej.</p>
	<p>6. Nauczanie Kościoła o Bogurodzicy. Kult Matki Bożej.</p>	<p>6.1. Wymienia i krótko charakteryzuje główne święta cerkiewne poświęcone Matce Bożej, posiłkując się ikonografią, tekstami liturgicznymi i modlitwami. 6.2. Wyjaśnia teksty biblijne odnoszące się do Maryi. 6.3. Interpretuje treść dogmatów maryjnych. 6.4. Ukazuje miejsca objawień i kultu Theotokos w Kościele Greckokatolickim i w Kościele Powszechnym.</p>	<p>Zgłębienia roli Theotokos w dziele zbawienia.</p>

II. Modlitwa Kościoła.	<p>1. Modlitwa jako centralny punkt życia chrześcijanina. Modlitwa jako szansa odkrywania działania Boga w swoim życiu.</p>	<p>1.1. Uzasadnia modlitwę jako dar Boży. 1.2. Charakteryzuje modlitwę <i>Ojczy Nasz</i> jako wzór modlitwy dla chrześcijan. 1.3. Wskazuje postawy modlitewne na przykładzie postaci biblijnych i świętych.</p>	<p>Postawy modlitewnej jak drogi do odkrycia i realizacji swojego powołania chrześcijańskiego.</p>
	<p>2. Uświęcający wymiar uczestnictwa w liturgii. Symbole, przy pomocy których wyrażamy w liturgii cześć Bogu. Podział roku liturgicznego w Kościele. Pogłębienie rozumienia treści nabożeństw głównych Dwunastu Wielkich Świąt. Pogłębienie rozumienia treści nabożeństw cyklu dobowego. Sens, przesłanie i liturgia poszczególnych okresów i uroczystości roku liturgicznego. Elementy liturgii Kościoła domowego.</p>	<p>2.1. Dostrzega w uczestnictwie liturgii drogi do przybliżenia się ku Bogu i pomocy w osiągnięciu doskonałości. 2.2. Uzasadnia uczestnictwo w liturgii jako pogłębienie więzi z Chrystusem i Jego Kościołem, uzdalniające do wyraźniejszego zaangażowania się po stronie dobra. 2.3. Charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KUKGK. 2.4. Interpretuje ikonografię głównych Dwunastu Wielkich Świąt. 2.5. Wyjaśnia i krótko opisuje nabożeństwa cyklu dobowego. 2.6. Uzasadnia religijny wymiar Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy oraz okresu Wielkiego Postu. 2.7. Charakteryzuje nabożeństwa Wielkiego Postu ze szczególnym uwzględnieniem Wielkiego Tygodnia. 2.8. Zna elementy i argumentuje potrzebę sprawowania liturgii Kościoła domowego.</p>	<p>Ukazania liturgii jako oddawania przez wspólnotę Kościoła czci Bogu Stwórcy.</p>
	<p>3. Znaczenie i skutki sakramentów kapłaństwa i małżeństwa.</p>	<p>3.1. Uzasadnia, że małżeństwo i kapłaństwo są sakramentami w służbie innym. 3.2. Interpretuje na podstawie tekstów liturgicznych czynności wykonywane w liturgii sakramentów.</p>	<p>Sakramentów w służbie komunii: kapłaństwa i małżeństwa.</p>
	<p>4. Różne formy modlitwy.</p>	<p>4.1. Zna rodzaj i specyfikę modlitw w Kościele Greckokatolickim. 4.2. Uzasadniania wartość modlitewnej i samodzielnej lektury Biblii.</p>	<p>Poznania rodzajów i treści modlitw w Kościele Greckokatolickim.</p>

III. Życie Kościoła.	<p>1. Zjawisko Pięćdziesiąticy w życiu Kościoła. Zbawcza rola Kościoła w życiu człowieka. Dary Ducha Świętego. Wartość wschodniego dziedzictwa chrześcijańskiego.</p>	<p>1.1. Opisuje zesłanie Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiąticy. 1.2. Przedstawia Trzecią Osobę Boską na podstawie Pisma Świętego, dokumentów Kościoła i KUKGK. 1.3. Ukazuje rolę Ducha Świętego w życiu Kościoła. 1.4. Umie nazwać dary i charyzmaty Ducha Świętego i wyjaśnić ich znaczenie. 1.5. Odczytuje zadania Kościoła zawarte w mandacie Chrystusowym. 1.6. Wskazuje na możliwości i zadania laikatu w życiu Kościoła. 1.7. Uzasadnia zaangażowanie chrześcijanina w dzieło apostołstwa (wolontariat). 1.8. Wskazuje, co świat zawdzięcza chrześcijaństwu wschodniemu.</p>	Zrozumienia Kościoła jako praskramentu zbawczo działającego Ducha Świętego.
	<p>2. Powstanie Kościoła w oparciu o Dzieje Apostolskie. Przymioty Kościoła. Biblijne obrazy Kościoła. Struktura Kościoła. Sukcesja apostołska.</p>	<p>2.1. Zna autora, czas powstania i problematykę Dziejów Apostolskich. 2.2. Opisuje etapy powstawania Kościoła. 2.3. Charakteryzuje obrazy biblijne Kościoła. 2.4. Zna pojęcia: agapa, diakonia, pierwszy męczennik św. Szczepan, podróże misyjne apostoła Pawła, sobór apostołski. 2.5. Opisuje ustrój hierarchiczny Kościoła. 2.6. Ukazuje znaczenie sukcesji apostołskiej dla życia Kościoła. 2.7. Wyjaśnia pojęcia: sobór, synod, papież, patriarchy, metropolita, biskup, proboszcz, wikariusz i diakon.</p>	Umiejętności przedstawienia początków Kościoła.
	<p>3. Początki chrześcijaństwa, prześladowania chrześcijan. Edykt mediolański. Św. Bazyli Wielki – początki życia monastycznego. Działalność Cesarza Justyniana.</p>	<p>3.1. Ukazuje związek między chrześcijaństwem i dziedzictwem świata antycznego. 3.2. Charakteryzuje znaczenie edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa w Cesarstwie Rzymskim. 3.3. Wskazuje na aktualność idei bazylikańskich.</p>	Przedstawienia historii Kościoła jako wspólnoty Ludu Bożego i Mistycznego Ciała Chrystusa.

	<p>Ikonoklazm. Cyryl i Metody. Schizma wschodnia. Sobory powszechnie I tysiąclecia. Reformacja.</p>	<p>3.4. Charakteryzuje problematykę stosunków państwa i Kościoła. 3.5. Ukazuje znaczenie ikony jako narzędzia uświęcenia człowieka. 3.6. Ukazuje znaczenie misji Cyryla i Metodego dla chrystianizacji Słowiańszczyzny. 3.7. Prezentuje przyczyny i przebieg schizmy wschodniej. 3.8. Charakteryzuje przyczyny zwoływania soborów i ich główne postanowienia.</p>	
	<p>4. Pojęcia: interkomunia, konkordia. Najważniejsze wyznania chrześcijańskie: prawosławie, protestantyzm, anglikanizm, staroobrzędowcy. Struktura Kościoła Greckokatolickiego. Najważniejsze fakty z historii i życia diecezji i własnej parafii.</p>	<p>4.1. Wyjaśnia różnice i podobieństwa katolicyzmu i pozostałych głównych wyznań chrześcijańskich. 4.2. Charakteryzuje konkordię jako narzędzie regulujące współistnienie Kościoła w różnych obrządkach. 4.3. Prezentuje strukturę Kościoła Greckokatolickiego. 4.4. Wyjaśnia i uzasadnia pojęcie: Kościoły <i>sui iuris</i>. 4.5. Wyjaśnia znaczenie świadectwa męczeństwa „nowomuczenykw”.</p>	<p>Ukazania Kościołów niekatolickich; wprowadzenia w rzeczywistość Kościoła partykularnego oraz wspólnoty parafialnej.</p>
	<p>5. Początki chrześcijaństwa na Rusi-Ukrainie. Rola i działalność metropolity Iłariona. Chrześcijaństwo po najeździe mongolskim. Próby zjednoczeniowe: unia florencka i unia brzeska. Latynizacja w Cerkwi (synod w Zamościu). Najważniejsze fakty i postaci z historii Kościoła Greckokatolickiego w okresie rozbiorów.</p>	<p>5.1. Uzasadnia znaczenie chrztu dla historii Ukrainy. 5.2. Prezentuje działalność metr. Iłariona i wyciąga wnioski dotyczące relacji między Kościołem matką i Kościołem córką. 5.3. Charakteryzuje wysiłki na rzecz jedności chrześcijan i wolności religijnej. 5.4. Ocenia inicjatywy unifikacji obrzędowej w Cerkwi na rzecz jedności Kościoła. 5.5. Opisuje związek Cerkwi z życiem narodu ukraińskiego. 5.6. Wymieni kilku świętych Kościoła Greckokatolickiego.</p>	<p>Ukazania roli Kościoła w życiu narodu ukraińskiego.</p>

	<p>6. Rozwój Kościoła Greckokatolickiego w XX wieku. Likwidacja Kościoła Greckokatolickiego. Zasadnicze dokumenty Stolicy Apostolskiej wobec Kościoła Greckokatolickiego. Nowa perspektywa Kościoła Greckokatolickiego. Kościół Greckokatolicki na tle innych religii.</p>	<p>6.1. Wskazuje na znaczenie metropolity A. Szeptyckiego w I połowie XX wieku dla Kościoła Greckokatolickiego.</p> <p>6.2. Ukazuje sytuację Kościoła Greckokatolickiego w okresie międzywojennym i w czasie II wojny światowej.</p> <p>6.3. Męczennicy za wierność Bogu i Stolicy Apostolskiej świadectwem wiary Kościoła Greckokatolickiego (pseudosobór lwowski – 1946 r. i prześladowania reżimu komunistycznego).</p> <p>6.4. Rozpoznaje ukraińskich męczenników XX wieku.</p> <p>6.5. Wymienia przyczyny i skutki deportacji ludności greckokatolickiej w ramach Akcji „Wisła”.</p> <p>6.6. Zna dokumenty Soboru Watykańskiego II o Kościołach wschodnich (Dekret o katolickich Kościołach wschodnich, Dekret o ekumenizmie).</p> <p>6.7. Zna działalność i zasługi Kardynała Slipyja.</p> <p>6.8. Ukazuje pontyfikat Jana Pawła II jako progres w rozwoju Kościoła Greckokatolickiego.</p> <p>6.9. Omawia aktualny stan Kościoła Greckokatolickiego w Polsce i na świecie.</p> <p>6.10. Przedstawia problematykę dialogu ekumenicznego i międzyreligijnego.</p>	<p>Przedstawienia historii Kościoła Greckokatolickiego i Jego roli w świecie w świetle najważniejszych wydarzeń w Kościele Powszechnym.</p>
	<p>7. Cel misji katolickich. Misje w przeszłości. Apostolat świeckich. Religie niechrześcijańskie: judaizm, buddyzm, hinduizm, islam. Sekty – ich charakterystyka i skutki przynależności do nich. Chrześcijanin poszukujący Boga w Kościele. Bóg dający nadzieję dla człowieka, realną pomoc a jednocześnie pokładający w człowieku nadzieję.</p>	<p>7.1. Wyjaśnia cel misji w oparciu o Pismo Święte. Rozumie, że celem życia ziemskiego jest osiągnięcie zbawienia.</p> <p>7.2. Charakteryzuje misje katolickie w przeszłości. Potrafi wskazać teksty w Biblii mówiące o przedmiotach Boga.</p> <p>7.3. Ukazuje formy zaangażowania w apostołstwo świeckich. Wyjaśnia w jaki sposób Bóg ukazuje misję zbawczą człowieka.</p> <p>7.4. Ukazuje zaangażowanie chrześcijan w tworzenie kultury. Potrafi wymienić imiona Boże i opisać ich znaczenie.</p>	<p>Ukazania rzeczywistości misji i potrzeby świadczenia o prawdach wiary i wartościach chrześcijańskich we własnym środowisku. Ukazania potrzeby pokładania nadziei w Chrystusie. Ukazania realnych zagrożeń współczesnego świata dla chrześcijanina. Dążenie do zauważenia ufności jaką Bóg pokłada w człowieku.</p>

	<p>Nasza postawa wobec nauczania kościoła odpowiedzią na wołanie Boga.</p>	<p>7.5. Ukazuje zagrożenia dla wiary wynikające z postępu cywilizacyjnego. Wskazuje fragmenty w Piśmie Świętym o wielkim miłosierdziu Boga.</p> <p>7.6. Charakteryzuje religie niechrześcijańskie. Uzasadnia, że Bóg odpowiada na prośby człowieka.</p> <p>7.7. Ukazuje właściwą postawę wobec sekt. Wymienia najważniejsze prawdy wiary z Biblii.</p> <p>7.8. Zna definicję grzechu i potrafi wymienić grzechy, które wołają o pomstę do nieba.</p> <p>7.9. Uzasadnia, że spowiedź jest aktem wyznania wiary i przebaczeniem grzechów. Uzdalnia człowieka do życia w łasce uświęcającej.</p> <p>7.10. Potrafi wymienić i wyjaśnić poszczególne błogosławieństwa.</p> <p>7.11. Rozumie, że nauka jest pomocą w wierze. Nauka i wiara idą wspólnie do pełnego poznania i zrozumienia prawd objawionych.</p> <p>7.12. Potrafi wyjaśnić działania Ducha Świętego.</p> <p>7.13. Zna definicję, kim są anioły.</p> <p>7.14. Potrafi wskazać teksty w Biblii mówiące o aniołach.</p> <p>7.15. Odróżnia przymioty proroka i wróżbity.</p> <p>7.16. Zdefiniuje znaczenie słów: magia, okultyzm, ezoteryka.</p> <p>7.17. Wymienia jakie są w Kościele błogosławieństwa.</p> <p>7.18. Rozróżnia symbole chrześcijańskie od pogańskich i innych wierzeń.</p> <p>7.19. Zna współczesne sekty i ich fałszywe działania.</p> <p>7.20. Rozumie jakie są skutki działania sekt.</p> <p>7.21. Zdefiniuje czym są egzorcyzmy i jakie jest ich działanie.</p> <p>7.22. Rozumie jak medytować Słowo Boże i wie co to jest Lectio Divina.</p> <p>7.23. Jest świadomy, że człowiek jest grzeszny, ale przez oddanie swoich słabości Bogu i udział w Eucharystii mogą być dla niego wyzwoleniem i nadzieją na święte życie.</p>	
--	--	---	--

		<p>7.24. Wyjaśnia pochodzenie siódmego dnia, jako dnia odpoczynku, sięgając do tradycji żydowskiej.</p> <p>7.25. Potrafi określić wszystkie symbole ukazane w Biblii podczas stworzenia człowieka jak również kobiety dla tworzenia jednego ciała.</p> <p>7.26. Wyjaśnia poprzez naukę zawartą w liście św. Pawła temat rozwodników.</p> <p>7.27. Zna co mówi na temat rozwodów KPK i KKKW</p> <p>7.28. Umie się określić na portalach społecznościowych wobec innych chrześcijan jak i innych wyznań religijnych.</p> <p>7.29. Wie w jakich mediach społecznościowych znajduje się sfera religii oraz z jakich programów może czerpać wiedzę na temat wydarzeń chrześcijańskich (katolickich).</p> <p>7.30. Odkrywa Chrystusa jako wyzwającego i przemieniającego człowieka; ukazującego korzenie ludzkiej godności.</p> <p>7.31. Poznaje cechy osoby Jezusa Chrystusa w poszczególnych Ewangeliach.</p> <p>7.32. Wyjaśnia związek Chrystusa z powołanym przez Niego Kościołem.</p> <p>7.33. Odczytuje ostateczne powołanie chrześcijanina.</p> <p>7.34. Wymienia fragmenty Pisma Świętego potwierdzające wiarę w Zmartwychwstanie.</p> <p>7.35. Ukazuje, na czym polega powtórne przyście Jezusa Chrystusa.</p> <p>7.36. Zna rodzaje i specyfikę modlitw w Kościele Greckokatolickim.</p>	
	<p>8. Małżeństwo jako wspólnota miłości i rodziny. Przymioty małżeństwa chrześcijańskiego.</p>	<p>8.1. Charakteryzuje miłość chrześcijańską jako zasadę życia we wspólnocie.</p> <p>8.2. Wyjaśnia pojęcia: wspólnota rodzinna, ojcostwo i macierzyństwo, wychowanie dzieci, adopcja i zagrożenie życia.</p>	<p>Ukazania małżeństwa jako wspólnoty życia i miłości.</p>

		<p>8.3. Charakteryzuje przymioty małżeństwa chrześcijańskiego: jedność, nierozzerwalność, płodność, sakramentalność.</p> <p>8.4. Opisuje istotę przebaczenia i rolę sakramentu pokuty i pojednania dla wspólnoty.</p>	
	<p>9. Osoba – jej godność i wolność. Dekalog jako drogowskaz moralny chrześcijanina. Wartość prawdy w życiu osoby i społeczności. Powołanie chrześcijańskie. Sumienie jako sanktuarium człowieka</p>	<p>9.1. Odczytuje człowieczeństwo jako dar Boży.</p> <p>9.2. Formułuje naukę i obowiązki chrześcijanina wynikające z Dekalogu.</p> <p>9.3. Określa skutki naruszenia Przykazań Bożych.</p> <p>9.4. Uzasadnia wartość prawdy w życiu osoby i społeczności.</p> <p>9.5. Charakteryzuje wybrane drogi powołania chrześcijańskiego.</p> <p>9.6. Wskazuje źródła moralności: prawo naturalne i prawo Boże.</p> <p>9.7. Wskazuje rolę cnót chrześcijańskich w życiu człowieka.</p> <p>9.8. Ocenia konkretne przypadki zachowań moralnych.</p> <p>9.9. Wskazuje ograniczenia wolności człowieka.</p> <p>9.10. Wskazuje sposoby pracy nad sumieniem.</p> <p>9.11. Omawia przykłady właściwie uformowanego sumienia.</p> <p>9.12. Opisuje właściwe relacje między Bogiem a człowiekiem.</p> <p>9.13. Charakteryzuje zagadnienia etyki małżeńskiej i bioetyki (integracja seksualna, AIDS, aborcja, antykoncepcja, eutanazja, transplantacja, klonowanie, zapłodnienie <i>in vitro</i>).</p> <p>9.14. Wyjaśnia znaczenie cierpienia.</p> <p>9.15. Dokonuje oceny negatywnych zjawisk proponowanych przez mass media.</p> <p>9.16. Charakteryzuje podstawowe techniki obrony przed manipulacją.</p> <p>9.17. Docenia własną tradycję i szacunek dla tradycji innych osób i społeczności.</p>	<p>Odkrycia przez niego godności danej mu przez Boga Stwórcę. Podejmowania samodzielnych decyzji w oparciu o motywację chrześcijańską wpływającą z sakramentu chrztu. Integrowania orędzia chrześcijańskiego z ludzkim doświadczeniem codzienności. Ukazania życia chrześcijanina jako drogi powołania do świętości.</p>

3. Zalecane warunki i sposób realizacji.

- Katecheza młodzieżowa ma prowadzić ku gotowości dawania świadectwa wiary.
- Zachęcać do systematycznego studium wiedzy religijnej.
- Ukazać szczególne miejsce wychowania w prawdzie i wolności zgodnie z Ewangelią, formację sumienia oraz wychowanie ku miłości.
- Proponowane cele mają pomóc w zaangażowaniu się w różne modlitwy w Kościele, co powinno zaowocować pogłębieniem życia Eucharystią i sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego.
- Uświadomienie o potrzebie budowania wspólnoty, w czym mogą pomóc sakramenty małżeństwa i kapłaństwa.
- Kształtowanie i ugruntowanie wiary, tak by stała się wiarą osobową.
- Kształtowanie wśród młodzieży postawy odkrywania historii Kościoła Greckokatolickiego w XX wieku. Podkreślenie roli męczenników jako świadków wiary. Uwrażliwienie na sposoby manipulacji w przedstawianiu działalności Kościoła.
- Korzystanie z metod poszukujących jako czynnika rozwoju katechezy i osobowości.
- Zastosowanie powyższych zasad prowadzi do kształtowania w uczniach umiejętności samokształcenia przez wykorzystanie Pisma Świętego, Katechizmu Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego „Chrystus – Nasza Pascha”, dokumentów Kościoła czy szeroko pojętej literatury religijnej. Ma to pomóc w rozwiązywaniu własnych problemów życiowych.

4. Korelacja nauczania religii z innymi przedmiotami

Język mniejszości narodowej lub etnicznej.

- Korelacja dotyczy przede wszystkim słownictwa religijnego, tekstów biblijnych i modlitw.

Język polski.

- Język jako zjawisko semiotyczne: pojęcie znaków, podstawowe funkcje znaku językowego: komunikowanie, informowanie, ekspresja, impresja, język jako system znakowy, mówiona i pisana wersja języka.
- Wypowiedź językowa: wartościowanie wypowiedzi językowych: poprawność, błąd językowy, prawdziwość-falszywość, szczerosc-kłamstwo, wartość estetyczna wypowiedzi, etyka mówienia: uczciwość, agresja językowa, wulgarność, manipulacja językowa.
- Retoryczne użycie języka: werbalne i niewerbalne środki komunikacji, retoryczne środki perswazji i ekspresji, stosowność i skuteczność retoryczna, etykieta językowa.

- Stylowe odmiany języka.
- Pojęcia kultury: dzieło literackie i jego wyróżniki, kultura masowa i elitarna; pop-kultura i kultura wysoka, społeczne środki przekazu, uczestnictwo w kulturze: twórcy i odbiorcy.
- Tradycje literackie: konteksty biblijne i antyczne, kontynuacje i nawiązania.
- Tematy, motywy, wątki:
- miłość, dom, rodzina, śmierć, droga, wędrówka, pielgrzymka itp.,
- natura a cywilizacja.
- Wartości, kategorie estetyczne i filozoficzne:
- prawda, dobro, piękno,
- komizm, humor, ironia, tragizm, patos,
- sacrum i profanum,
- wolność, odpowiedzialność, sprawiedliwość, tolerancja,
- ojczyzna, mała ojczyzna.

Historia.

Świat.

- Różnorodność cywilizacji świata w przeszłości i obecnie.
- Postęp a kryzysy cywilizacyjne. Konflikty społeczne. Wojny, ludobójstwo, Holocaust.

Europa.

- Fundamenty Europy; jedność i różnorodność, przemiany ideowe. Rola chrześcijaństwa w tworzeniu tożsamości europejskiej.
- Kształtowanie się narodów Europy, ich wkład w historię, współistnienie i konflikty pomiędzy państwami.
- Przemiany w obrębie struktur, świadomości i obyczajowości społeczeństw europejskich.

Polska.

- Państwo polskie i przemiany jego form.
- Uwarunkowania i przeobrażenia polskiej świadomości narodowej i politycznej.
- Postawy jednostek oraz grup społecznych wobec potrzeb epok.
- Wielokulturowość w dziejach Polski; współistnienie religii i wyznań; znaczenie chrześcijaństwa, w tym Kościoła Katolickiego.

Wiedza o społeczeństwie.

Spółeczeństwo.

- Jednostka – grupa – społeczeństwo. Struktura życia społecznego.
- Konflikty społeczne, harmonia społeczna.
- Samoorganizujące się społeczeństwo. Wzory obywatelskiego działania, rola interesów grupowych.
- Społeczeństwo polskie we współczesnym świecie i jego problemy.
- Postawy o istotnym znaczeniu dla życia społecznego. Etyka życia społecznego.
- Kultura życia publicznego. Subkultury młodzieżowe.

Polityka.

- Obywatel a władza w systemach totalitarnych, autorytarnych i demokratycznych.
- Fundamentalne zasady demokracji: antyczne i chrześcijańskie korzenie demokracji.
- Demokracja i wartości, konflikty wartości w życiu publicznym.
- Prawa i obowiązki, cnoty obywatelskie, kultura polityczna.
- Formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym.

Prawo.

- Funkcje i zadania prawa.
- Rodzaje prawa.
- Prawa człowieka jako istoty ludzkiej w świetle dokumentów międzynarodowych.
- Sztuka wykazania swojej racji – znajdowanie argumentacji prawnej na poparcie swojego stanowiska.

Biologia.

- Organizm człowieka jako zintegrowana całość i prawidłowe jego funkcjonowanie.
- Elementy genetyki – zasady inżynierii genetycznej, zastosowanie biotechnologii.
- Elementy ekologii – bogactwo form świata ożywionego; środowisko naturalne, wpływ człowieka na środowisko i środowiska na zdrowie człowieka.

Geografia.

- Funkcjonowanie systemu przyrodniczego ziemi – geosfery. Równowaga ekologiczna a klęski żywiołowe.
- Przyczyny i skutki nierównomiernego rozmieszczania ludności na Ziemi.
- Problemy demograficzne społeczeństw. Współczesne migracje ludności; procesy przekształcania sieci osadniczej.
- Świat w fazie przemian społecznych, gospodarczych i politycznych. Modernizacja, restrukturyzacja, globalizacja. Biedni i bogaci współczesnego świata.
- Konflikty zbrojne i inne zagrożenia społeczno-ekonomiczne.

5. Współpraca środowisk wychowawczych.

Rodzina.

Konieczne jest poznanie środowiska, w którym wyrasta i rozwija się młodzież. Należy także podjąć starania w celu nawiązania kontaktów z rodziną przy różnych okazjach, ponieważ dzienniki elektroniczne, które coraz częściej pojawiają się w szkołach, znacznie osłabiają relacje osobiste rodziców z nauczycielami.

Parafia.

Wprowadzenie młodzieży w różne ruchy religijne i stowarzyszenia działające przy parafii. Formowanie młodzieży do podejmowania zadań związanych z realizacją powołania życiowego, przyjęciem sakramentu małżeństwa i tworzenia Kościoła domowego.

Pomaganie w odkrywaniu wspólnotowego przeżywania Eucharystii i ponoszenia odpowiedzialności za tworzenie wspólnoty i Kościoła domowego.

PODSTAWA PROGRAMOWA – KATECHEZA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

„Miłość Ojca do tych najsłabszych dzieci i ciągła obecność Jezusa wraz z Duchem prowadzą do ufności, że każda osoba, jakkolwiek byłaby ograniczona, jest zdolna do wzrostu w świętości” (DOK 189). W myśl tej tezy zawartej w *Dyrektorium Ogólnym o Katechizacji* powinniśmy podjąć szczególną troskę o katechizację osób szczególnie tego potrzebujących. Ze względu na specyfikę katechezy osób niepełnosprawnych istnieje zagrożenie zepchnięcia jej na margines duszpasterstwa wspólnotowego. Chrystus nauczał wszystkich bez względu na ich stan psychiczny, możliwości percepcji czy stan zdrowia i do każdego docierał w sposób zrozumiały. Dla prawidłowego przeprowadzenia tego rodzaju katechezy niezbędnym jest uwzględnienie osiągnięć współczesnej pedagogiki oraz psychologii. Nadrzędnym celem katechezy jest doprowadzenie do spotkania katechizowanego z Chrystusem, nie chodzi tutaj jedynie o intelektualne poznanie lecz o doprowadzenie do relacji przyjaźni-miłości. Każdy człowiek posiada niezbywalną i nienaruszalną godność od momentu poczęcia bez względu na stan psychiczny, fizyczny czy umysłowy. Osoba niepełnosprawna jest podmiotem katechezy i należy jej umożliwić udział w życiu Kościoła we wszystkich płaszczyznach w granicach możliwości. Jest to proces skomplikowany, wymagający cierpliwości, mogący być niemożliwym w niektórych przypadkach (zwłaszcza w przypadku osób z niepełnosprawnością w stopniu głębokim).

1. Charakterystyka osób z niepełnosprawnością intelektualną.

„Niepełnosprawność intelektualna (zaburzenie rozwoju intelektualnego) charakteryzuje się deficytami ogólnych sprawności umysłowych, takich jak wnioskowanie, rozwiązywanie problemów, planowanie, myślenie abstrakcyjne, myślenie krytyczne, uczenie się w szkole oraz uczenie się na podstawie doświadczenia. Takie deficyty powodują upośledzenie funkcji przystosowawczych, przez co osoba nie osiąga odpowiedniego poziomu samodzielności w życiu osobistym oraz zdolności do ponoszenia odpowiedzialności w życiu społecznym. Upośledzenia dotyczą co najmniej jednego aspektu życia codziennego, takich jak sprawność komunikacji, udział w życiu społecznym, uczenie się, wykonywanie pracy, a także samodzielność osobista w domu lub w środowisku społecznym”

(Definicja wg DSM-5). Wyróżniamy cztery rodzaje niepełnosprawności intelektualnej:

- Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim (69–55 IQ Wechslera).
- Niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym (54–35 IQ Wechslera).
- Niepełnosprawność intelektualna w stopniu znacznym (34–20 IQ Wechslera).
- Niepełnosprawność intelektualna w stopniu głębokim (poniżej 20 IQ Wechslera).

Orzeczenie o danym stopniu niepełnosprawności wraz z zaleceniami pracy indywidualnie dostosowanymi do danej osoby wydaje stosowna poradnia. Samo jednak nie wystarcza do podjęcia rzetelnej katechezy danej osoby, niezbędnym jest poznanie dziecka, przebywanie z nim, zdobycie jego zaufania oraz ścisła współpraca z rodziną i najbliższymi.

a. Charakterystyka osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

Rozpoznanie tego stopnia intelektualności jest dosyć trudne ze względu na duże podobieństwo z dziećmi zaniedbanymi w rozwoju. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim stanowią ok. 3% populacji oraz ok. 85% osób z niepełnosprawnością intelektualną. Procesy rozwojowe przebiegają wolniej ale mimo wszystko większość z tych osób osiąga pełną sprawność w samoobsłudze oraz w posługiwaniu się mową. Posługują się myśleniem konkretno-obrazowym, dobrzy sobie radzą w sytuacjach prostych, codziennych. Przy organizowaniu katechezy należy uwzględnić mniejsze tempo pracy oraz to, że dzieci potrzebują pomocy oraz nadzoru przy wykonywanych zadaniach. W przypadku tych osób szkoły posługują się często programami autorskimi dostosowanymi indywidualnie, z których również powinien korzystać katecheta.

b. Charakterystyka osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym

W przypadku tych osób postępy w nauce są powolne i ograniczone. Umiejętności mowy również są słabo rozwinięte (również w wieku dorosłym). W przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym zawodzi myślenie logiczne. Po odpowiednim indywidualnym przygotowaniu te osoby są w stanie wykonać podstawowe czynności (umycie się, ubranie, zrobienie prostych zakupów, samodzielny

powrót do domu). Osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym cechują znaczne ograniczenia w zakresie poruszania się.

c. Charakterystyka osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim

Osoby całkowicie zależne od innych z bardzo dużymi lub całkowitymi ograniczeniami w sferze poruszania się, komunikacja niewerbalna podstawowa. W katechezie tych osób niezbędna jest rola rodzica lub opiekuna-wychowawcy. Katecheta ma za zadanie stworzenia atmosfery sacrum poprzez śpiew, zapach czy symbole. Niedopuszczalnym jest odmawianie takim osobom posługi sakramentalnej. Adhortacja apostołska *Sacramentum caritatis* Benedykta XVI wyjaśnia wszelkie niejasności na ten temat: „W końcu, należy również zapewnić Komunię eucharystyczną, na tyle, na ile to jest możliwe, osobom upośledzonym umysłowo, ochrzczonym i bierzmowanym: otrzymują one Eucharystię w wierze, również w wierze ich rodziny lub wspólnoty, która im towarzyszy” (SC. 58).

2. Cele katechetyczne – wymagania ogólne.

Celem nauki religii uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym jest rozwijanie zdolności we wzroście w świętości, wprowadzanie do funkcjonowania we wspólnocie wierzących, rozumienia i przyjmowania za własne przykazania miłości Boga i ludzi, a przede wszystkim wyposażenie – stosownie do możliwości – w takie umiejętności i wiadomości, które pozwolą na postrzeganie siebie jako dzieci Bożych, stworzonych na Jego obraz i podobieństwo oraz na pełne uczestnictwo w życiu sakramentalnym.

Cele katechezy – wymagania ogólne	Treści	Wymagania szczegółowe. Wiedza i umiejętności
I. Wiara Kościoła.	1. Bóg jako Stworzyciel nieba i ziemi. Kościół jako ikona Trójcy Świętej.	Ze względu na specyficzny charakter katechezy uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, a także indywidualne tempo i zakres nauki każdego ucznia, osiągnięcia wynikające z poszczególnych zadań katechezy są planowane na miarę możliwości uczniów.
	2. Bóg kocha wszystkich ludzi. Rola Maryi w dziele zbawienia.	
	3. ybrane wydarzenia biblijne i ich związek z życiem człowieka. Różnice między czynieniem dobra i zła na przykładach postaci biblijnych.	
II. Modlitwa Kościoła.	1. Modlitwa jako dialog z Bogiem. Nawyk codziennej modlitwy na miarę możliwości ucznia.	
	2. Nabożeństwa jako czas, kiedy Bogu można dziękować, chwalić Go, przepraszać i prosić.	
	3. Eucharystia jako znak obecności Chrystusa. Liturgia św. Jana Chryzostoma (gesty, obrzędy, postawy i wezwania).	
	4. Sakrament pokuty i pojednania. Warunki dobrej spowiedzi. Namaszczenie chorych.	
	5. Różne formy modlitwy.	
III. Życie Kościoła.	1. Przykazanie miłości Boga i bliźniego.	
	2. Dekalog jako drogowskaz moralny chrześcijanina. Treść i znaczenie poszczególnych przykazań. Ewangelia źródłem poznania różnic między dobrem, a złem.	
	3. Postawa szacunku wobec rodziców i innych dorosłych oraz właściwe odniesienie do drugich. Wdzięczność, gotowość do dzielenia się z innymi, wzajemne obdarowywanie się, ale też przepraszenie. Obowiązki wyływające z sakramentu chrztu.	

1. Zalecane warunki i sposób realizacji.

Katecheta powinien znać wcześniejszy etap rozwoju religijnego dzieci. Miejsce katechezy powinno sprzyjać poczuciu bezpieczeństwa katechizowanego. Salka katechetyczna powinna być dobrze wyposażona, jeśli katecheza odbywa się w domu to powinna być w miejscu dobrze znanym dla dziecka.

Katecheta powinien posługiwać się znanym przez dziecko sposobem komunikacji i stosowanym przez innych jego nauczycieli.

– Współpraca środowisk wychowawczych.

Rodzina.

W procesie wychowania religijnego osób z niepełnosprawnością intelektualną współpraca z rodzicami ma przede wszystkim zapobiegać marginalizacji rodzin dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. Rodzice są pierwszymi świadkami Chrystusa. Ponadto trzeba wspierać rodziców, tworząc ewangeliczny klimat, gdzie będą mieli poczucie, że ktoś im towarzyszy na drodze religijnego wychowania dzieci. Istotne jest tworzenie kontaktu między rodzinami np. zaniedbanej religijnie z rodziną żywej wiary. Posługa katechetyczna powinna cechować się dużą troską, serdecznością oraz otwartością na problemy i wątpliwości rodziców. Rodzice jeśli jest to możliwe mogą uczestniczyć w zajęciach. W przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim powinniśmy mówić o katechezie rodzinnej.

Parafia.

Parafia odgrywa bardzo istotną rolę w komunikacji z rodzinami dzieci o stwierdzonej niepełnosprawności. Parafia powinna zapewnić osobom z niepełnosprawnością intelektualną możliwość przyjęcia wszystkich sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego we właściwym wieku oraz wzięcia udziału w normalnym programie przygotowań. Należy stworzyć warunki wspólnoty wiary i miłości braterskiej. Należy pamiętać, by dzieci z niepełnosprawnością intelektualną razem ze wspólnotą wierzących, uczestniczyły w oddawaniu czci Bogu, w wielbieniu Go czy też dziękowaniu za otrzymane od Niego dary.

